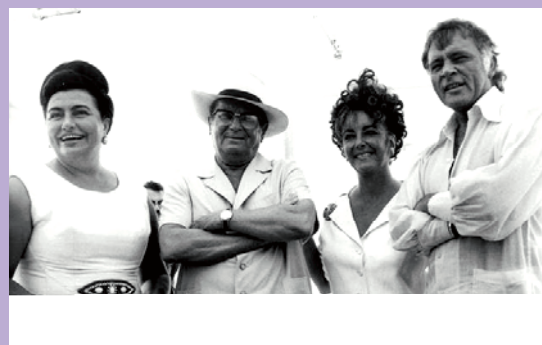
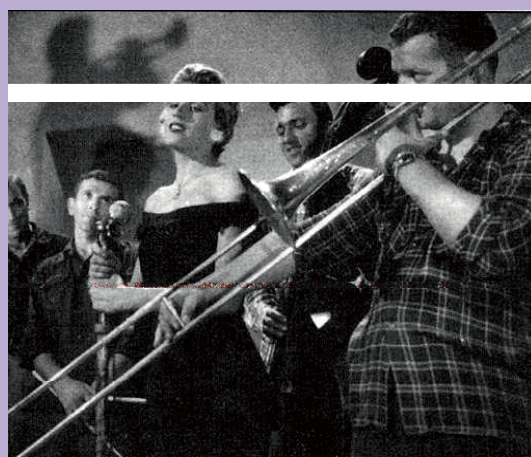
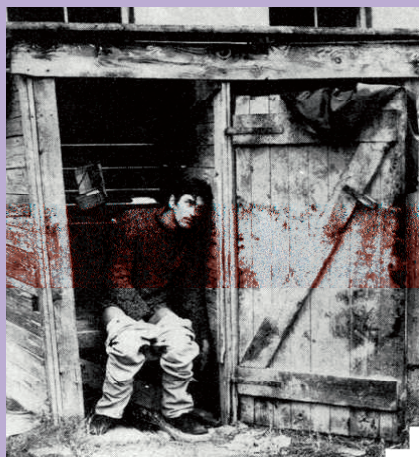
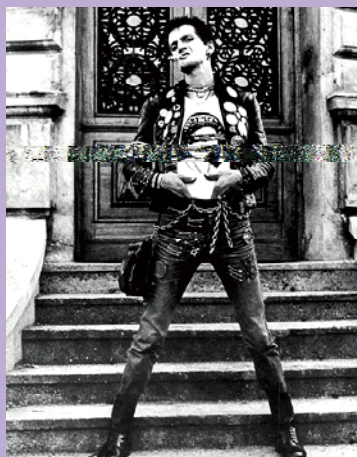
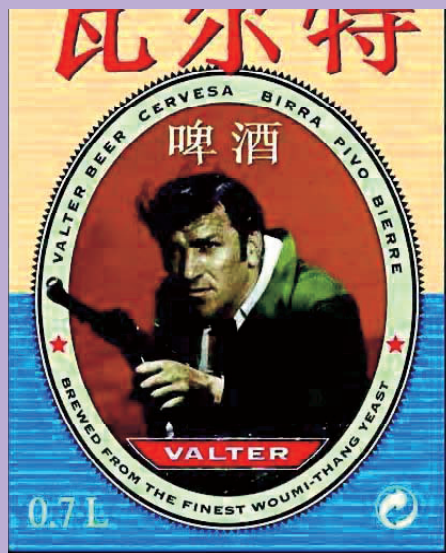
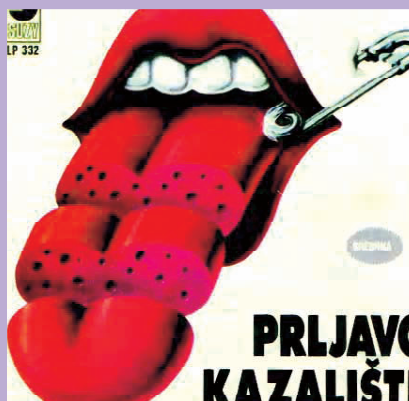

MACOBHA KYTTYP

GOODBYE EAST, HELLO WEST!

Како се Југославија окретала од Истока ка Западу на примеру масовне културе?

ДЕО ЗА НАСТАВНИКЕ

После Другог светског рата, у новом друштвено-политичком систему, Југославија је била окренута Истоку. Масовна култура је била највише под совјетским утицајем. Амерички филмови, цез, и већи део западне културе сматрани су непожељним и политички неприхватљивим. После сукоба са Совјетским Савезом 1948. године дошло је до промена у политичком животу СФРЈ и до све већег окретања ка Западу, што се одразило и на културни живот. Западни утицаји су постали све присутнији у музици, моди, на филму, у свакодневном животу, чиме је Југославија постала специфична држава са социјалистичком праксом и прозападном масовном културом.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ РАДИОНИЦЕ

Идеја радионице: Да се ученицима прикаже окретање СФРЈ од Истока ка Западу на примеру масовне културе; Да се кроз рад са различитим врстама историјских извора развија критичко мишљење ученика.

Претпостављена знања: савладано градиво из политичке и културне историје СФРЈ и из историје Хладног рата (покривено у плановима и програмима наставе историје и у уџбеницима)

ИСХОДИ

На крају радионице, ученик ће:

- разумети како и колико су промене у политичком животу утицале на масовну културу
- разумети специфичност положаја Југославије између Истока и Запада на примеру масовне културе
- бити у стању да развије критички однос према различитим историјским изворима

ЦИЉ

Циљ радионице је да се покаже како су промене у политичком животу утицале на масовну културу и како је Југославија после сукоба са Совјетским Савезом 1948 г. имала специфичан положај између Истока и Запада.

ТОК РАДИОНИЦЕ

1. Припрема за час (унапред)
2. Уводно излагање наставника о масовној култури у Југославији 1945–1990 и вези са кључним политичким догађајима (сукоб са СССР-ом) и давање упутства за рад - 5 мин.
3. Рад у групама ученика (на подељеном материјалу) - 15 мин.
4. Презентација резултата рада и дискусија ученика уз медијацију наставника - 15 мин.
5. Интеграција – заједнички рад ученика и наставника - 10 мин.

Инструкција: Ученици се деле на три групе. Свака група добија изворе. Прва група извора за **филм** показује до каквих је промена дошло у односу на амерички филм и како се мењала тематика домаћег филма. Група извора за **музику** показује како се мењао однос државе и друштва према цезу и рокенролу, и како је музички живот после 1948. све више био под утицајем Запада. Последња група извора за **моду** показује промене у моди у послератном периоду и све веће западне утицаје. Задатак ученика је да на основу анализе историјских извора одговоре на кључна питања везана за филм, музику и моду. Резултати се приказују на флип чарту (тезе, аргументи). На крају свака група приказује резултате. Следи завршна дискусија и одговор на кључно питање *Како се Југославија окретала од Истока ка Западу на примеру масовне културе?*

ДЕО ЗА УЧЕНИКЕ

Контекстуализација: После Другог светског рата, у новом друштвено-политичком систему, Југославија је била окренута Истоку. Масовна култура је била највише под совјетским утицајем. Амерички филмови, цез, и већи део западне културе сматрани су непожељним и политички неприхватљивим. После сукоба са Совјетским Савезом 1948. године дошло је до промена у политичком животу СФРЈ и до све већег окретања ка Западу, што се одразило и на културни живот. Западни утицаји су постали све присутнији у музици, моди, на филму, у свакодневном животу, чиме је Југославија постала специфична држава са социјалистичком праксом и прозападном масовном културом.

Како се сукоб са СССР-ом одразио на однос филмске публике и власти према филму?

РАДОВАН ЗОГОВИЋ НА ПЕТОМ КОНГРЕСУ КПЈ, 1948:

У борби против западноевропске и америчке декадентне и реакционарне умјетности, против њеног утицаја у нашој земљи, нарочиту пажњу треба посветити америчком реакционарном и декадентном филму. ... Тај страшни и разорни холивудски опијум, има данас, у ери заостравања социјалних сукоба у САД и другим капиталистичким земљама неодложни и првостепени задатак да скрене пажњу и свијест људи са социјалних проблема на проблеме психопатолошке, да свијест људи отрује, загуши или зачара сценама смрти, убиства, кошмара, привиђења, порнографије и домаће идиле, да у људима одгаја зоолошка расположења, атавистичке инстинкте, дивљење злочину и злочинцима, страст према гангстерским доживљајима. И зато ми против америчког реакционарног и декадентног филма морамо употријебити своја најоштрија средства критике и детронизације.

Пети конгрес КПЈ. Стенографске белешке, Београд 1948, стр. 495.

ТИТО И ЈОВАНКА У ДРУШТВУ ВЕЛИКИХ ХОЛИВУДСКИХ ЗВЕЗДА ЕЛИЗАБЕТ ТЕЛЛОР И РИЧАРДА БАРТОНА, 1. VIII 1971.

Ричард Бартон играо је Тита у филму *Сутјеска* (1971).

Архив Јосипа Броза Тита, K468/71

1. Упореди ова два извора. Како тумачиш разлике у односу према холивудским филмовима?
2. Шта мислиш да је довело до тих промена?

ОД ПУШКЕ ДО САКСОФОНА (Промена тематике југословенских филмова)

Славица, р. Вјекослав Афрић 1947.

Суботом увече, р. Владимир Погачић 1957.

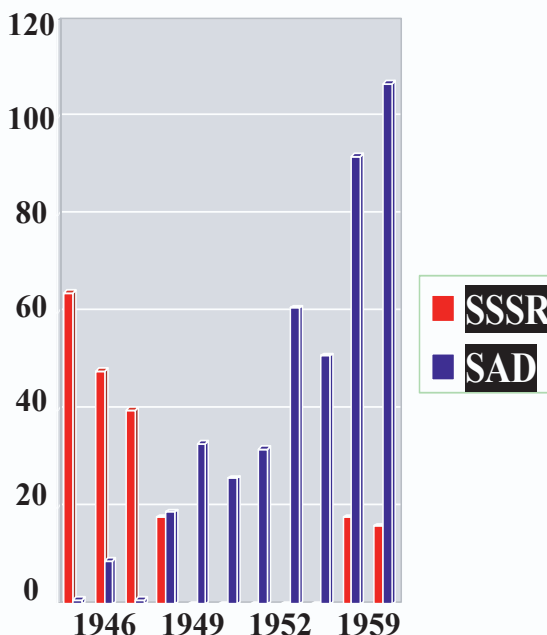
1. Шта, на основу иконографије, можеш да судиш о темама југословенског филма крајем 1940-тих и крајем 1950-тих?
2. Шта нам говоре те промене?

ПРЕГЛЕД ПОСЛЕРАТНОГ УВОЗА ФИЛМОВА ИЗ САД-а и СССР-а 1944–1956.

Биоскопи препуни западних филмова, чинили су још једну од особености југословенског друштвеног живота. Појављују се средином педесетих година тврдње да Југославија чак увози више филмова од Француске (200 према 132), иако Француска има пет пута више биоскопа. У то време драстична је разлика између биоскопских репертоара Југославије и источне Европе.

Предраг Ј. Марковић, *Београд између Истока и Запада 1948–1965*, Београд 1996, стр. 449.

1. Које године престају да се увозе и емитују совјетски филмови у Југославији и зашто?
2. Чији филмови замењују совјетске 1950-их година у југословенским биоскопима?

РЕПЕРТОАР САРАЈЕВСКИХ БИОСКОПА

Репертоар сарајевских биоскопа из 1946. године

„Партизан” - Данас премијера совјетског филма „ПОБЕДА НАД ЈАПАНОМ”. Почетак у 6 и 8 сати, а недељом у 4, 6 и 8 сати

„Дубровник” приказује величанствени совјетски филм у природним бојама „КАМЕНИ ЦВИЈЕТ”. Почетак у 4, 6 и 8 сати.

„Романија” - премијера великог совјетског филма „МАСКАРАДА” по књижевном дјелу Љермонтова. Почетак 6 и 8 сати.

„Дрина” приказује велики совјетски филм „БЈЕЛИ СЕ ЈЕДРО УСАМЉЕНО”. Почетак у 6 и 8 сати. Недељом у 4, 6 и 8 сати.

„Радник” приказује амерички филм „ОНИ СА ДНА ЖИВОТА”. Почетак у 6 и 8 сати.

Репертоар сарајевских биоскопа из 1949. године

„Дубровник” приказује премијеру америчког умјетничког филма „ИЗГУБЉЕНИ ИЗЛЕТ” Почетак у 8 сати.

„Романија” приказује премијеру америчког умјетничког филма „ЗИМСКО ДОБА” Почетак у 8 сати.

„Партизан” приказује аустријски умјетнички филм „ДЈЕЧАЦИ ИЗ ПРАТЕРА” Почетак у 5, 7 и 9 сати, а недељом 1 и 3 сата.

„Радник” приказује премијеру америчког умјетничког филма „ИЗГУБЉЕНИ ИЗЛЕТ”. Почетак у 3, 5, 7 и 9 сати.

„Тесла” приказује совјетски умјетнички филм „ВОЈНИК АЛЕКСАНДАР МАТРОСОВ”. Почетак у 4, 6 и 8 сати.

Анализирај биоскопски репертоар 1946. и 1949. Како тумачиш промене?

Како се мењао однос према џезу и забавној музици?
Како је текао продор западних утицаја у музици?

ЏЕЗ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Власт и џез

Бојан Адамич, наш прослављени музичар, композитор и диригент, говорио је: “Један од разлога што сам отишао у партизане био је тај да могу слободно свирати џез”. Џез је под Хитлером био забрањен, а сад је, ево, дошла слобода... Е, није него! Хоћеш да свираш? Ово ти је програм па вјежбај: најпре “Козара” Оскара Данона, затим ред борбених песама, онда музика за игру, па “Тјомнаја ноч” за крај. Џез? Ни случајно. Творевина Запада, он је разуме се, био декадентан и реакционаран.” (...)

“Милован Ђилас био је тада звезда Агитпропа, институције која би се најбоље могла објаснити као некакав комитет за диктатуру идеолошке пропаганде. Године 1947. популарни демократа Ђилас исписао је овакав закон о џезу: “Америка је наш заклето непријатељ, а џез као његов продукт, такође” Дакле, другови, или ћете се уразумити, или – робија!” (...)

Дарко Краљић има овакво искуство: “Бављење таквом музиком, подразумевао је разне непријатности, чак и хапшење које сам доживео. Једном смо нас неколицина били у Америчкој читаоници и слушали плоче. Када смо изашли напоље, чекала нас је “марица” и све су нас стрпали у затвор, одржали нам неколико говора и – после неколико сати све нас пустили”. Мада су џезери добили своје удружење већ 1953, на практичну легализацију статуса морали су да сачекају још мало. Свануло им је тек када је Ђилас “забрљао” 1954. и изгубио право гласа...”

Душан Весић, Јосип Броз и Rock'n'Roll, *Pop rock*, Београд, бр. 148, VIII, 16. мај 1990.

„Раскид са Стаљином означио је поновно признање џеза и шлагера. Одмах је могло слободније да се свира, чак је било пожељно да се чује америчка музика. Међутим, идеолошке стеге биле су врло круте, па се овај западњачки вентил врло брзо затворио: “Сви они који су свирали џез и забавну музику били су, знало се, на некаквој ‘црној листи’”. Пасош сам, рецимо, добио тек 1957. године, јер је Тамо Где Треба уписано да свирам џез – и пасош је за мене постао мислена именица. Колико знам, све моје колеге имале су сличну судбину.”

Предраг Ивановић Шимпа, џез музичар

„Било је и политичких проблема због свирања овакве музике. Сећам се, после рата, поред Друге мушке гимназије, свирали смо у једном фином бетонираном дворишту, и усред аргентинског танга, скочи човек у униформи и поче да виче: ‘Другови, ми нећемо американијаду! Хоћемо нашу музику! Комунистичку!’ Публика ћути, не реагује, и ми наставимо – танго... Недавно ме у граду сретне један од утицајних послератних функционера и каже: ‘Боже, Спасо, гледали смо на вас као на државног непријатеља, а сад тек схватам да сте заслужили све колајне и ордење, јер сте се борили за праву музику’”.

Спаса Милутиновић, џез музичар

Петар Луковић, *Боља прошлост. Призори из музичког живота Југославије 1940–1989*, Београд 1989, стр. 11, 20.

Џез звезда Ела Фицџералд на концерту у Београду, 21. II 1961.

1. Када и како се мења однос власти према џезу и зашто?
2. Шта нам говоре те промене?
3. Како тумачиш гостовања највећих америчких џез звезда у Југославији?

ИНТЕРВЈУ СА ПРВИМ УРЕДНИКОМ ЦУБОКСА:

Да ли је било политичких притисака на уредништво Цубокса?

Само је после првог броја дошло до мањег притиска. У редакцији је постојала дилема да ли да на насловној страници првог броја буду Битлси или Ролингстонси. Превагу је однела одлука да прво буду Ролингстонси, а на насловној страници другог броја Битлси. Тада је послат човек из Градског комитета који је тражио састанак редакције да види шта се ради, и да нам саветује да се поведе рачуна, да не испадне „да смо нечија агентура”. Иако ништа није директно захтевано, направили смо компромис да на насловној страници другог броја буде белгијски певач Адамо, а да Битлси буду на насловној страни трећег броја. Све у свему, није било притисака, требало је само водити рачуна да лист не буде „гласноговорник” Запада, него да буде мало и другог.

Да ли се очекивало од вас да budete члан партије?

Не. У мојој породици се славила слава, па кад су ми предложили да ме учлане у Партију, ја сам рекао да нећу, да славим Светог Николу. Тада сам већ био првак Југославије у шаху и репрезентативац, имао Титово одликовање и то је покривало моју подобност. После кад сам почео са рокенролом, почело је да се поставља питање да ли сам плаћеник CIA, али су моје колеге гарантовале да нисам. Уређивао сам Цубокс без чланства у Партији, нико ме то није питао, систем је био либералан.

The Rolling Stones на насловној страни првог броја Цубокса, 3. мај 1966.

Део интервјуа са Николом Караклајићем, шаховским велемајстором, новинаром, аутором прве радио реконрол емисије „Састанак у 9.05” и првим уредником Цубокса, 23. март 2007.

1. Ко су нови јунаци југословенске омладине?
2. Шта мислите како и зашто је било могуће да дође до овакве промене?
3. На основу интервјуа са првим уредником Цубокса, шта мислиш, да ли је било политичких притисака и какав је био однос режима према рокенролу?

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ МУЗИЧКЕ ТОП ЛИСТЕ

● DŽ M TOP 20	● VELIKA BRITANIJA
1. (6) All you need is love — Beatles 2. (1) A whiter shade of pale — Procol Harum 3. (—) San Francisco — Scott Mc Kenzie 4. (13) Groovin' — Young Rascals 5. (2) Sg. Pepper's lonely hearts club band — Beatles 6. (11) I'll come runing — Cliff Richard 7. (8) Paper sun — Traffic 8. (—) Creeque Alley — Mama's and Papa's 9. (18) Alternate title — Monkees 10. (—) Le Telefon — Nino Ferrer 11. (3) Waterloo sunset — Kinks 12. (—) Death of a clown — Dave Davies 13. (4) Carrie Anne — Hollies 14. (—) Running out the world — Shadows 15. (12) Here comes the nice — Small Faces 16. (—) I'll never fall in love again — Tom Jones 17. (5) When I was young — Eric Burdon and Animals 18. (—) Even the bad times are good — Tremeloes 19. (—) Stasera mi butto — Rocky Roberts 20. (7) Friday on my mind — Easybeats	1. San Franc'sko — Scott Mc Kenzie 2. I'll never fall in love again — Tom Jones 3. All you need is love — Beatles 4. Death of a clown — Dave Davies 5. Up-up and away — Johnny Mann Singers 6. I was made to love her — Stevie Wonder 7. Just loving you — Anita Harris 8. It must be him — Vikki Carr 9. Even the bad times are good — Tremeloes 10. She'd rather be with me — Turtles 11. The house that Jack bu'lt — Alan Price Set 12. Creeque Alley — Mama's and Papa's 13. There goes my everything — Engelbert Humperdinck 14. Gln house — Amen Corner 15. Alternate title — Monkees 16. 007 — Desmond Dekker 17. Tramp — Otis Redding and Carla Thomas 18. See Emily play — Pink Floyd 19. You only live twice — Nancy Sinatra 20. Itchycoo park — Small Faces

MARIJANOVIC

dŽuboks
Br. 17
dŽ

- FRANCUSKA
1. Adios amor — Sheila
 2. Ame caline — Michel Polnareff
 3. Amour d'été — Johnny Hallyday
 4. Notre roman — Adamo
 5. Voila — Françoise Hardy
 6. Plante un arbre — Richard Anthony
 7. Mais quand le matin — Claude François
 8. Le saule pleureur — Michel Polnareff
 9. Aranjuez mon amour — Richard Anthony
 10. Un peu de tendresse — Sylvie Vartan

Liste pripremla: ZORAN

- SAD
1. All you need is love — Beatles
 2. Light my fire — Doors
 3. Pleasant valley sunday — Monkees
 4. I was made to love her — Stevie Wonder
 5. Baby, I love you — Aretha Franklin
 6. Mercy, mercy, mercy — Buckingham
 7. Ode to Billie Joe — Bobbie Gentry
 8. Cold sweat — James Brown & the Famous Flames
 9. A whiter shade of pale — Procol Harum
 10. A girl like you — Young Rascals

- ITALIJA
1. Nel sole — Al Bano
 2. A whiter shade of pale — Procol Harum
 3. La banda — Mina
 4. La coppia più bella del mondo — Adriano Celentano

5. All you need is love — Beatles
6. A chi — Fausto Leali
7. La mia serenata — Jimmy Fontana
8. Non c'è più niente da fare — Bobby Solo
9. Detroit city — Tom Jones
10. Ricordo quando ero bambino — Rokes

uboks

Bf. 17

dži

1. Поред своје топ-листе, Џубокс је пратио и светске топ-листе.
2. О којим семљама се радило и шта нам говори тај податак?

ЕВРОВИЗИЈА

Такмичење за Песму Евровизије (данас Eurosong) одржава се од 1956. године. Југославија на овом такмичењу учествује од 1961. године.

ЗЕМЉА	ПЕСМА	ИЗВОЂАЧ	Мађарска
Шпанија	<i>Estando Contigo</i>	Conchita Bautista	1994 Kinek Mondjam El
Монако	<i>Allons, Allons, Les Enfants</i>	Colette Deréal	Vétkeimet Friderika
Аустрија	<i>Sehnsucht</i>	Jimmy Makulis	Пољска
Финска	<i>Valoa Ikkunassa</i>	Laila Kinnunen	1994 To Nie Ja! Eduta
Југославија	<i>Neke Davne Zvezde</i>	Ljiljana Petrović	Górniak
Холандија	<i>Wat Een Dag</i>	Greetje Kauffeld	Румунија
Шведска	<i>April, April</i>	Lill-Babs	1994 Dincolo de Nori
Немачка	<i>Einmal Sehen Wir Uns Wieder</i>	Lale Andersen	Dan Bittman
Француска	<i>Printemps</i>	Jean-Paul Mauric	Русија
Швајцарска	<i>Nous Aurons Demain</i>	Franca Di Rienzo	1994 VetsjnuK Strannik
Белгија	<i>September, Gouden Roos</i>	Bob Benny	Youddiph
Норвешка	<i>Sommer I Palma</i>	Nora Brockstedt	Албанија
Данска	<i>Angelique</i>	Dario Campeotto	2004 The Image of You
Луксембург	<i>Nous Les Amoureux</i>	Jean-Claude Pascal	Anjeza Shaini
В. Британија	<i>Are You Sure?</i>	The Allisons	Бугарска
Италија	<i>Al Di Là</i>	Betty Curtis	2005 Lorraine Kaffe

1. Анализирај списак учесника 1961. године, када је на овом такмичењу први пут учествовала Југославија.
2. Шта он говори о положају Југославије у Европи за време Хладног рата?
3. Упореди списак учесника са мапом земаља “народне демократије” од 1945–1965.
4. Упореди годину учешћа Југославије на Песми Евровизије са првим годинама учешћа земаља чланица Источног блока. Како то објашњаваш?

Како се мењала мода у Југославији и шта је све утицало на промене модних трендова? Шта карактерише послератну моду, а шта моду 1960-тих година?

ПОСЛЕРАТНА МОДА

Пошто су послератне године у Југославији биле обележене несташицом основних животних намирница, југословенска мода била је сведена само на најнужније предмете за одевање који су често били лишени естетских вредности. Следило је одеће и обуће се обезбеђивало системом „тачкица“ које нису ни изблиза могле да подмире потребе за најосновнијим одевним предметима. Када је систем „тачкица“ укинут 1951. године роба се нашла у слободној продаји. Први модни „хит“ након пуштања одевних предмета у слободну продају били су кишни мантили од пластичне масе.

После рата, најгоре је било с обућом. Постоји податак да су локална партијска руководства, после рата, указивала на проблем девојака које не могу да се удају, јер не могу босе да одлазе на сеоске вашаре и славе. Колико су ципеле биле на цени, показује пример једног огласа са краја 1948: студент који је изгубио леву ципелу у трамвају, нуди награду налазачу.

П. Марковић, *Београд између Истока и Запада 1948-1965*, Београд 1996, стр. 309, 312.

„Фрајер” и „фрајерка”
ЈЕЖ, 8. фебруар 1947.

„Тада смо сви куповали на тачкице. Свако би добио одређени број тачкица које може да потроши на храну, пиће, одело... Најмање се наравно трошило на одело, јер се живело доста тешко. Сви су били сиромашни у годинама после рата.“

Наталија Одановић, интервју са Станиславом Радуловић, рођеном 1932 године, вођен 3. априла 2007. (Наталија Одановић, *Са друге стране модних часописа*, III награда на наградном конкурс за ученике средњих школа Сусрети с прошлошћу 2006/2007 - „Женска страна историје”)

„Практична мати искористиће сваки комад цица, платна или које друге тканине да направи једну од оних лепих спретно комбинованих хаљиница за своју девојчицу“.

Жена данас, бр. 60, Београд 1949.

„Од 4 метра тканине коју смо купили на тачкице можемо сашити ову лепу хаљину. Вјештим уклапањем и полагањем кројева, користићемо и најмањи део тканине, као што цртеж показује.“

Жена данас, бр. 60, Београд 1949.

„Све смо ми обично навикле да када видимо неки леп цртеж хаљине, капутућа, блузе итд. зажалимо што немамо материјала да тако исто ми направимо. Међутим, кад нешто лепо и укусно видимо, тражиле смо међу хаљинама које су нам окрћале, стесниле се или се местимично оштетиле, неку од које би тако спретно направили баш ту ствар која нам се јако свиђа“.

Наталија Одановић, интервју са Олгом Гајић, рођеном 1930, вођен 3. априла 2007. у Београду.

1. Какав је био однос према одевању и шта су жене могле себи да приуште одмах после рата?

МОДНИ ТРЕНДОВИ

Базар, 15. децембар 1965.

1. Који се модни образац нудио Југословенкама?
2. Шта мислите, да ли се разликовала од жене са Запада?
3. Шта мислите, да ли је ова мода била доступна свим женама у Југославији?
4. Упореди ове слике са фотографијама из породичног албума.

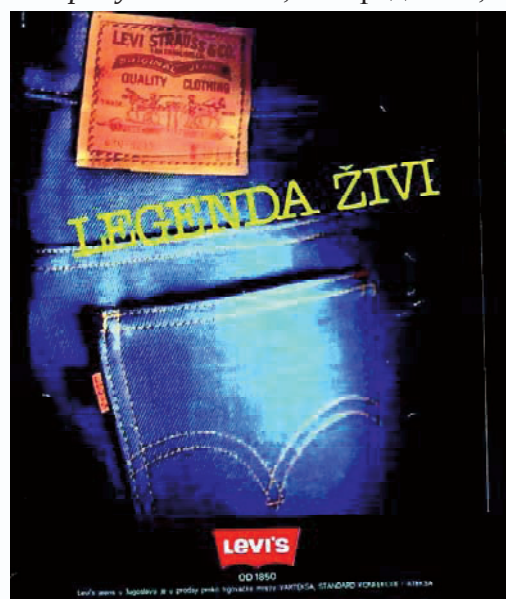
ФАРМЕРКЕ

Све је видљивију утицај модних стилова са Запада, пре свега, из Италије. (...) Фармерице постају нарочито тражени део градеробе. Симбол су страшног фрајера, авантуристе и “џека”. Пожељно је да су Lee или Levi Strauss. Набављане су из Италије или из бољих комисионих радњи. Представљале су статусни симбол. Носи се “тарзан” фризура, коју након филма *Трамвај звани жзеља* смењује “брандонка”.

Интервју са Слободаном Зонићем, Душаном Бандићем и Миомиром Радевићем, Ивана Лучић-Тодосић, *Од трокинга до твиста. Игранке у Београду 1945–1963*, Београд 2002, стр. 116.

„Де, фрајери сад нек’ престане ларма
треба да се реше ствар врло хитне
Наше панталоне, плаве, типа ‘фарма’
Са седам џепова и три’ест две нитне
Већ се свуда носе. То је просто беда!
Ко их све не носи – више нема реда...”

Јеж, 2. април 1956.

1. Зашто су фармерке биле статусни симбол и шта је значило ношење фармерки?

САЈМОВИ МОДЕ И РЕВИЈЕ 1960-ТИХ

На сајмовима моде главни креатори су били кројачи-моделари. За мушка одела неприкосновен је био Пера Крнетић из “Клуза”, а једну од првих Златних кошута добила је бивша партизанка, после способна политичарка, Смиља Ташић. У текстилну индустрију спадало је и кад би се пар шнајдерки са својим “сингерицама” уортачило у напуштеној магази и шиле све од јастучница до мушких гаћа. Ипак, наше сајамске хале већ тада су угошћавале најчувеније светске фирме “Диор”, “Карден”, “Сен Лоран”, “Пако Рабан”, “Унгаро”, “Ланвен”. Прве модне ревије посматрало је редовно по неколико хиљада људи, а милиција је стално била присиљена да одржава ред.

Миломир Марић, *Деца комунизма*, Београд 1987, стр. 418.

Јованка Броз (у средини) и Марија Кадар* (десно) на модној ревији,

*Марија Кадар је била супруга мађарског комунистичког вође Јаноша Кадара.

27. април 1974, Архив Јосипа Броза Тита, K546/159

1. Зашто су модне ревије изазивале толику пажњу у то време?
2. Које су све биле намењене?
3. Одакле долазе модни трендови?
4. Зашто је организована модна ревија за супругу мађарског председника?

ИЗМЕЋУ ПОДРШКЕ И ПОБУНЕ

Колико је идеологија била присутна у масовној култури и да ли је било слободе уметничког стварања?

ДЕО ЗА НАСТАВНИКЕ

У југословенском идеологизованом друштву, уметност је имала веома важну улогу. С једне стране, Партија је прокламовала слободу стваралаштва и интернационализам у култури, а с друге, идеолошке комисије су доносиле одлуке о забранама, најчешће без писмених доказа и јавних докумената. У таквој ситуацији, велики број уметника је стајао уз режим и величао Тита, Партију, братство и јединство и тековине НОБ-а, али је било и оних који су се храбро борили за слободу уметничког израза. Временом је побуна у уметности, нарочито у популарној музици и на филму, постајала све видљивија, што говори о одређеном степену либерализације југословенског друштва.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ РАДИОНИЦЕ

Идеја радионице: Да се ученицима покаже како је и колико идеологија била присутна у масовној култури у СФРЈ, као и да се покаже да је временом дошло до либерализације система и попуштања стега.

Да се кроз рад са различитим врстама историјских извора развија критичко мишљење ученика.

Претпостављена знања: савладано градиво из политичке и културне историје СФРЈ и из историје Хладног рата (покривено у плановима и програмима наставе историје и у уџбеницима)

ИСХОДИ

На крају радионице, ученик ће:

- разумети како и колико је идеологија утицала на масовну културу
- разумети процес либерализације у идеологизованом друштву
- бити у стању да развије критички однос према различитим историјским изворима

ЦИЉ

Циљ радионице је да се покаже како су политика и идеологија утицали на масовну културу.

ТОК РАДИОНИЦЕ

1. Припрема за час (унапред)
2. Уводно излагање наставника о коришћењу масовне културе као инструмента идеологије у Југославији 1945–1990. и њеној демократизацији и давање упутства за рад - 5 мин.
3. Рад у групама ученика (на подељеном материјалу) - 15 мин.
4. Презентација резултата рада и дискусија ученика уз медијацију наставника - 15 мин.
5. Интеграција – заједнички рад ученика и наставника - 10 мин.

Инструкција: Ученици се деле на четири групе. Свака група добија изворе. Ученицима се нуде четири групе извора – две за музику и две за филм. Прва група извора за **музику** показује да су водеће естрадне звезде певале патриотске песме, док друга група извора показује да се од краја 1970-тих година јавља побуна појединих музичара против система и општеприхваћених вредности. Прва група извора за **филм** показује популарност партизанских и ратних филмова и постојање цензуре, док друга група извора за филм показује појаву нових тема у југословенској кинематографији и либерализацију домаћег филма. Задатак ученика је да на основу анализе извора одговоре на кључна питања (музика и филм). Резултат се приказује на флип-чарту (тезе, аргументи). На крају свака група приказује резултате. Следи завршна дискусија и покушај давања одговора на кључно питање *Колико је идеологија била присутна у масовној култури и да ли је било слободе уметничког стварања?*

90 минута

ДЕО ЗА УЧЕНИКЕ

Контекстуализација

У СФРЈ утицај идеологије је био присутан у свим сегментима живота. Партија је посвећивала велику пажњу култури. Велики број уметника је одговарао партијским захтевима и стварао “политички подобну” уметност. Међутим, с друге стране, постојали су и уметници дисиденти и уметници који су кроз своја дела критиковали постојећи систем и општеприхваћене вредности, што је нарочито постало присутно од краја 1960-тих година, када долази до одређеног степена либерализације културног живота.

Шта мислите, зашто су водеће звезде југословенске музике певале песме које величају Тита и државу? Како је све могла држава да утиче на музичке ствараоце?

ТИТО О МУЗИЦИ

“Хтио бих да кажем пар ријечи о томе како гледам на музику. Ја гледам на музику кроз њен историјски развој, она у разним епохама треба да буде различита, да одражава елементе тих разних епоха. Наше севдалинке и друге пјесме још увијек имају врло изразито тужан призив, који је био разумљив за прошло вријеме ропства, кметства и тако даље. На том елементу не треба данас градити нашу музику. ... Музика коју данас стварате мора да буде одраз данашње стварности. ... Музика треба да буде разнолика – понекад волимо да слушамо озбиљну музику, други пут нешто весело, некад класичну музику, а некад народне пјесме – али, кад стварамо музику, треба да је стварамо на данашњој стварности, која је херојска и оптимистична. Нема никаквог разлога да у музици, иако нам је понекад у извјесном смислу и тешко, стварамо елементе песимизма, јер је перспектива наша јасна и оптимистичка.”

Ј. Б. Тито, *Разговор са делегатима II конгреса Савеза музичара*, Београд, 12. мај 1953.

ЗВЕЗДЕ И ПАТРИОТИЗАМ

ЖИВЕЛА ЈУГОСЛАВИЈА

(Лепа Брена)

Кад погледам наше море
наше реке, наше горе
сву лепоту где сам рођена
и све што би рећи знала
у срцу сам записала
живела Југославија

Земљо мира, земљо Тита
земљо храбра, поносите
широм света о теби се зна
волимо те наша мати
нећемо те ником дати
живела Југославија

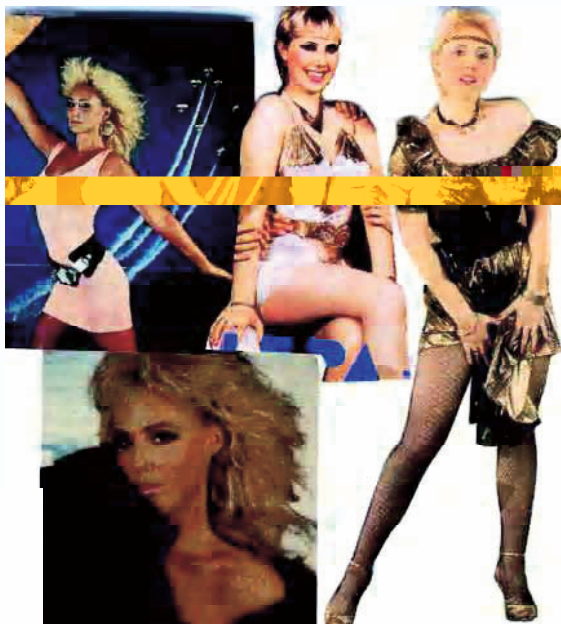
Ту је рођен маршал Тито
наше име поносите
к'о хероја цео свет га зна
благо земљи што га има
памтиће се вековима
живела Југославија

ЈУГОСЛОВЕНКА

(Лепа Брена)

Очи су ми море Јадранско
Косе су ми класје Панонско
Сестра ми је душа Словенска
Ја сам Југословенка

Лепа Брена

ДРУЖЕ ТИТО

МИ ТИ СЕ КУНЕМО

(Здравко Чолић)

Године су прошле пуне мука,
Гинуло се за слободу нијемо,
Или с пјесмом умјесто јаука,
Друже Тито ми ти се кунемо.
Веселе се шири на све стране,
Сад слободно по земљи идемо,
Ал' велике памтићемо дане,
Друже Тито ми ти се кунемо.
Празник слази на улице наше,
У облаке да летимо смјело,
Наше пјесме зли нека се плаше,
Друже Тито ми ти се кунемо.

Здравко Чолић
као војник ЈНА 1978.

РАЧУНАЈТЕ НА НАС

(Ђорђе Балашевић)

У име свих нас из педесет и неке
за заклетву Титу ја спевом стих.
Не спомињем прошлост ни битке далеке,
јер рођен сам тек после њих.
Ал' живот пред нама још битака скрива
и прети нам, прети, к'о дубоки вир.
Ја знам да нас чека још сто офанзива,
јер морамо чувати мир.
Рачунајте на нас.

рефрен:

Сумњају неки да носи нас погрешан ток,
јер слушамо плоче и свирамо рок.
Ал' негде у нама је битака плам,
и кажем вам, шта добро знам:
рачунајте на нас.
У име свих нас из педесет и неке
за заклетву Титу сам спевала стих.
Не спомињем прошлост ни битке далеке,
јер рођена сам после њих.
У нама је судбина будућих дана
и неки се можда и плаше за њу.
Кроз вене нам протиче крв партизана,
и ми знамо зашто смо ту.
Рачунајте на нас.

1. Како тумачиш чињеницу да су водеће естрадне звезде бивше Југославије, певале патриотске песме које величају Тита и подстичу патриотска осећања?
2. На који начин је приказан Тито?
3. Које вредности се сугеришу у овим песмама?

ИНТЕРВЈУ СА ГОРАНОМ БРЕГОВИЋЕМ, 1989:

У спикама око политике, врло ретко се помиње да си једне нове године, с “Бијелим дугметом” свирао пред Титом, у Загребу?

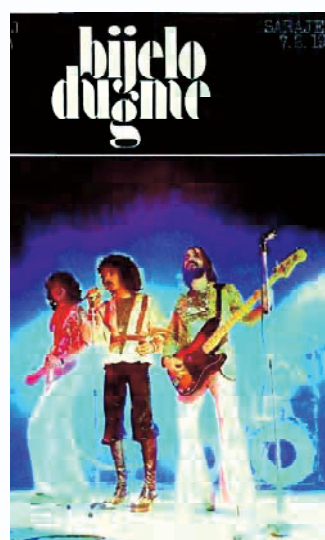
То ми је једно од најмучнијих искустава у животу. То је било по изласку плоче “Тако ти је мала моја када љуби Босанац” кад смо имали заказан концерт у Хали спортова у Новом Београду. Требало је да у новогодишњој ноћи промовишемо плочу, све карте су биле распродате.... Недељу дана прије Нове године јавио се Кабинет Председника Републике: друг Тито би желио да нас чује. Искрено речено, ми смо се обрадовали, јер је Тито био фаца на коју сам се увијек фурао. Концерт је требало одржати у ХНК(Хрватско Народно Казалиште) у Загребу, и ми смо, природно, отказали ово у Београду. Дошли смо у тај ХНК, гдје су нас једно хиљаду пута претресли. У програму је, поред “Бијелог дугмета”, учествовала опера и балет ХНК. ... Били смо таман на бини, кад су у дворану ушли Тито, Јованка, покојни Џемал Биједић и његова Раза... На једно осмом такту наше свирке, свукли су нас са бине. Тако сам ја, све у свему, Титу свирао непуних двадесетак секунди.

Шта се догодило?

Одједном је организатора ухватила паника да је то бука, да је то грозно.

Неко је пресудио да је све то језиво. Све су погасили. Искључили појачала, свукли нас одозго...

Петар Луковић, *Боља прошлост. Призори из музичког живота Југославије 1940–1989*, Београд 1989, стр. 310–311.

1. Шта овај текст говори о односу Горана Бреговића према Титу, и Тита према rock'n'roll музици?
2. Шта мислиш, због чега су водеће звезде посвећивале песме Титу?

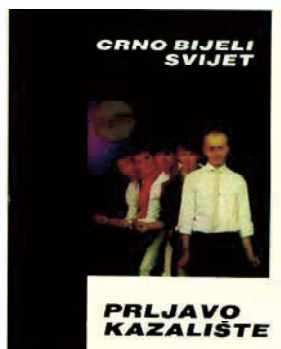
Како објашњавате појаву побуне и алтернативних музичких праваца у југословенској музици? Покушајте да објасните бунт нових генерација.

НОВИ ВАЛ У ХРВАТСКОЈ

Црно-бијели свијет

Моје име је Даворин Боговић
А ово све око мене, то је црно-бијели свијет
Црно-бијели свијет,
Црно-бијели свијет,
Црно-бијели телевизори
Ретки ноћни трамваји
Моја бијела дјевојка
Увозни ексклузивни програми
Мама, тата, пас и кравата.

Прљаво казалиште, ЛП „Црно бијели свијет”, 1980.

1. Које догађаје набраја аутор песме?
2. Је ли ироничан или стварно срећан?

НОВИ ТАЛАС У СРБИЈИ

Мали човек жели преко црте,
преко црте жели али не сме
њег муче прописане норме
преко црте његово је место!

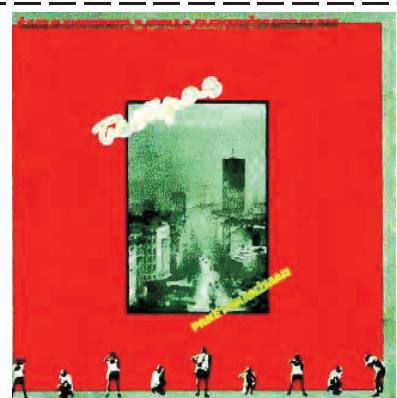
Шарло Акробата

А ја кажем а,
А где је Америка
Итд.

Идоли

Моје су небо везали жицом
по моме мозгу цртају шеме
желе још једну копију своју
да њоме врате нестало време
ал' не дам своје ја идеале
и јешћу снове уместо хлеба
ја своју срећу носим са собом
она је парче слободног неба

Електрични оргазам

1. Које теме заокупљају младе ауторе 1980-тих?
2. Која је порука текстова?

NEW PRIMITIVES У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

У јесен 1984. године Пушење полази на турнеју по земљи. Публика их прихвата, али критика им замере недовољну инструменталну поткованост. Септембра исте године, два пута пуне СКЦ (*Студентски културни центар*), а већ 4. новембра распродају новобеоградску Халу спортова. Будући да се све више баве сатиром, први озбиљнији проблем су имали 27. новембра 1984. године после концерта у Риједи. Како им се покварило појачало марке “Marshall”, Карајлић је рекао “црко маршал, мислим на појачало”, публика се насмејала и штос је брзо заборављен. Али не и код будних чувара тековина револуције. По новинама је кренула хајка на групу због вређања друга и маршала Тита, концерти су им отказивани, а Карајлић и остали позивани су на одговорност. Полувзанично их скидају са радијских и телевизијских програма, а самоиницијативно престају да снимају “Топ листу надреалиста”, иако исте године на фестивалу радија у Охриду добијају награду за текст. Разни форуми, као што су СУБНОР (*Савез удружења бораца Народноослободилачког рата*), савези социјалистичке омладине из читаве земље дају саопштења у којима осуђују понашање чланова групе и слажу се са забранама њихових концерата.“

1. Шта на основу текста мислиш о слободи изражавања?
2. Како тумачиш снагу култа Ј. Б. Тита четири године после његове смрти?

НЕДЈЕЉНИ КОМЕНТАР, Азра

Читам недјељни коментар који јасно каже:
 „Тко не мисли овако тај клевете и лаже!“
 Људи без калибра и без идеје,
 Уфуравају нам истине црно-бијеле,
 Инвестиције су пробиле плафон, троше се кредити,
 Свуда много параноје, сви су до грла у кризи,
 А ми би хтјели да будемо центар свијета,
 Кинески синдром за многа љета,
 А ја, ја немам дара,
 Забрањено да се одговара.
 Шљакери данас живе као бубрег у лоју,
 Нитко их не дира док стоички дрмају лозу,
 Пензионери сједе мирно као птице на грани,
 Рај за моју стару, врте се тобогани,
 Свако мало неко се поспе пепелом по глави,
 Опрезност изнад свега, буди паметан, стари,
 А кај ти ту можеш, не буди луд,
 Они буду тебе, Риста, равно на суд,
 А ја, ја немам дара,
 Забрањено да се одговара.
 Моја мала није никад била у jumbo jetу,
 Не пада јој на памет, она држи дијету,
 Клинци зуре у ТВ и то по цијели дан,
 Очи су им четвртасте као екран,
 Ја се враћам кући рано, у пола шест,
 На првом углу конфисцирам јогурте,
 Ударац у главу ме брутално довлачи свијести,
 Ако не слушаш, курвин сине, нећеш ни јести,
 А ја, ја немам дара,
 Забрањено да се одговара.

Недјељни коментар, Бранимир Johnny
 Штулић, албум „Равно до дна“ 1982.

Београдски панкер испред СКЦ-а, ране 1980-те.
 Другом страном. Алманах новог таласа у СФРЈ,
 Београд 1983, стр. 44.

ЖЕЛИМ БИТИ ВОЈНИК

Сиве гаће
 капа огледалце
 у строју
 браћа поносна
 пушка
 киша пада
 дајем цијелог себе
 не остаје ништа мени

Параф, ЛП „Излети“, 1981.

(Параф је био једна од првих југословенских панк група)

1. Како тумачиш прихватање алтернативних музичких праваца, у једној социјалистичкој земљи?
2. Ко ме и чему је све био упућен бунт младих генерација?

Како је филм коришћен као пропагандно средство?

Шта постојање цензуре говори о југословенском друштву 1945-1990?

ПРЕГЛЕД НАЈГЛЕДАНИЈИХ ФИЛМОВА У ЈУГОСЛАВИЈИ

1.	КОЗАРА		1962.		3,393.632
2.	КАПЕТАН ЛЕШИ		1960.		2,371.647
3.	ДЕСАНТ НА ДРВАР		1963.		2,071.284
4.	ЗАЈЕДНИЧКИ СТАН		1960.		1,856.309
5.	Џ а Ђ - ђ N		1960.		1,710.990
6.			1958.		1,666.103
7.			1957.		1,621.487
8.			1962.		1,614.906
9.			1960.		1,571.012
10.			1960.		1,554.296

Производња 1957 – 1964. године

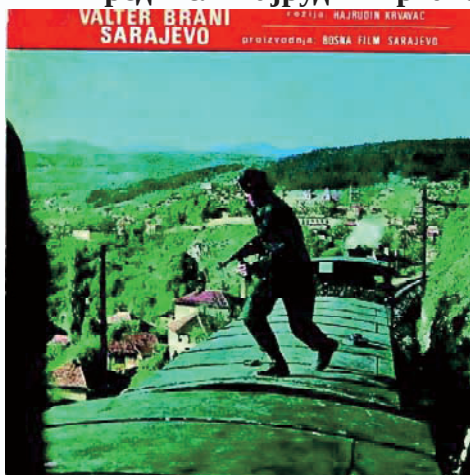
1. Који филмови су најгледанији у овом периоду?

2. Шта мислиш зашто?

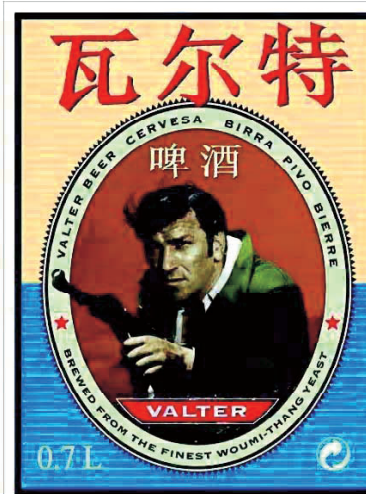
ВАЛТЕР БРАНИ САРАЈЕВО

редитељ Хајрудин Крвавац 1972. године, производња
“Босна филм”

Слика
налепнице
кинеског пива
“Валтер”

Мада користи име народног хероја Валтера Перића, Валтер брани Сарајево наравно није филм о њему и није филм о „правом” Сарајеву. Романтизирана је то визија НОБ-а, револуционарног покрета у којем се кује братство и јединство наших народа и народности. Валтер је било и једно од илегалних имена Јосипа Броза. Звучна синтагма „Das ist Valter!” која се из филма пренијела у поп музику и даље у свакодневни говор, само је начин на који поп-културна митологија изражава низ еквиваленција: Тито-партизани-народ-револуција, то јест онај тако добро знани често непримјерено варирани слоган „Тито то смо сви ми”.

Дејан Кршић, *WXW, Загреб, Work in Progress, Властито искуство, Београд 2004, 15.*

1. Како тумачиш популарност партизанских филмова?

2. Какви узорци су нуђени кроз филмове?

ЦЕНЗУРА

На основу члана 12. Основног закона о филму, инострани филмови се могу приказивати јавно само по одобрењу Савезне комисије за преглед филмова, а домаћи филмови само по одобрењу надлежне републичке комисије за преглед филмова. Комисија врши преглед иностраних филмова и филмова произведених у сарадњи са иностраним произвођачима филмова, и даје одобрење за јавно приказивање тих филмова. Комисија има најмање 25 чланова. Председника и чланове именује Секретаријат СИВ-а за просвету и културу.

Архив Југославије, Фонд Савезна комисија за преглед филмова (147), 1–218.

Не може се јавно приказивати филм:

- а) чија је садржина уперена против друштвеног и државног уређења Југославије, против мира и пријатељства међу народностима или против човечности
- б) чија садржина вређа част и углед народа Југославије или других народа
- ц) чија садржина вређа јавни морал или штетно утиче на васпитање омладине.

Архив Југославије, Фонд Комисија за међународне културне везе (559), 642-76/69-3

БРОЈ ОДОБРЕНИХ И ЗАБРАЊЕНИХ СТРАНИХ ФИЛМОВА ОД СТРАНЕ САВЕЗНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД ФИЛМОВА, 1955-1965.

Година	Број одобрених филмова	Број забрањених филмова
1955.	337	115
1956.	288	76
1957.	257	19
1958.	308	29
1959.	354	27
1960.	296	12
1961.	300	8
1962.	358	20
1963.	315	5
1964.	254	5
1965.	289	2

Архив Југославије, Фонд Савезна комисија за преглед филмова (147), Ф-2-3

1. На основу Закона о Цензури и броја забрањених страних филмова, шта мислиш о слободи стваралаштва и о питању слободе и демократије у Југославији?
2. Како тумачиш смањење броја забрањених филмова у периоду од једне деценије?

Шта мислите, када и зашто се јављају нове теме у југословенском филму? Које теме највише заокупљају пажњу филмских уметника и зашто?

ФИЛМ 60-ИХ

Почетком шездесетих млади људи кренули су у корак са европским Новим таласом у филмској уметности. Почело је забраном, партијском и судском (*Град тројице аутора*: Павловић, Ракоњац, Бабац 1963), а завршило се судском запленом студентског филма *Пластични Исус* (1973) и трогодишњом робијом аутора Лазара Стојановића. ... Нови аутори више нису веровали у некакву доминантну идеолошку стварност, већ су радије заступали значај приватних митологија јунака (одбаченика, губитника)... Указао се један неулепшан живот са периферије, један до тада невидљиви свет који живи у некаквом дворишту са једном чесмом за све станаре, људи који једу саламу из прекјучерашње *Политике*, свет превараната о којима је најупечатљивије проговорио Живојин Павловић у сада већ класичним делима *Буђење пацова* и *Кад будем мртав и бео*. ... Душан Макавејев је увео у наш филм поигравање политичким табуима (портрети Тита, Маркса и Енгелса који се мрешкају под ударима ветра)... Саша Петровић је у *Скупљачима перја* испричао забавну и сетну причу о Циганима, препродавцима гушчјег перја, о вечним љубавним издајама, о животу у блату. ... Када се видело да се филм *Рани радови* (наслов позајмљен од Маркса) Желимира Жилника поиграва најсветијим комунистичким идеалима, организовани су партијски семинари и седнице на којима је проглашен обрачун са нашим Црним филмом.

Милан Влајчић, *Отварање ка животу, скидање позлате, Београд шездесетих година XX века*, Београд 2003, стр. 196–198.

Кад будем мртав и бео
(р. Живојин Павловић, 1967)

Скупљачи перја (р. Саша Петровић, 1967)

Живојин Павловић (о филму *Град*): Дошло је до судског процеса филму *Град* на основу једне једине затворене пројекције – контролне пројекције. ... Давно је то било, пре 30 година, али чини ми се да није прошло ни петнаест дана до тренутка када је полиција дошла и запленила филм на основу пријаве продуцента. Један невиђени парадокс, јер је продуцент сам себи забранио филм. Продуцент је био *Сутјеска филм* из Сарајева и тамо су направили праву представу са разним експресним изјавама да ће публика поцепати платно у знак протеста што се блати не знам ко и не знам шта. Ко год је видео тај филм, зна да су те три приче у равни било којих студенстких вежби из филмске режије.

Живојин Павловић (о филму *Заседа*): У јесен (после Пулског фестивала) идеолошка комисија ЦК СКЈ заседа, ту се формира појам “црног таласа” и за најмаркантнији, и изразито антикомунистички филм управо се проглашава *Заседа*. Продуцент се плаши да га пусти у биоскопску мрежу. Игран је само у Књажевцу, и имао је огромну посету јер је тамо сниман и игран је у Словенији.

Душан Макавејев (о филму *Парада*): Моја одлука да правим *Параду* била је везана за то што сам био незадовољан клишетираним причама, које су сваке године поново прављене. Знате оно: Први одред, Други одред, ударници, спортисти, пионири... Желео сам да коригујем тај званичан однос према паради, и то да га коригујем као неко ко верује у тај систем. Али, у том систему није било пријатно, јер је био пун неких идиотских ограничења. ... Цензори су сматрали да немам права да будем ироничан, да дам другачији приказ догађаја од онога како се он званично приказује. ... У доба *Параде* ја сам пронашао да је забрану потписао Ели Финци, који је био председник комисије. Отишао сам код њега и питао га зашто су ми забранили филм. Одговорио ми је да не могу терати спрдњу са даном међународног пролетеријата. Помињао је и оне печене прасиће које људи носе у филму. Међутим, није ми рекао зашто је филм забрањен.

Александар Саша Петровић (о филму *Дани*): Тада (1963) је донета одлука Удружења филмских произвођача Србије да мој филм *Дани* не сме да се приказује на интернационалним фестивалима и у иностранству. Образложење није дато, али је цела ствар почела говором Јосипа Броза у Железнику где је, без длаке на језику рекао да и у нашем филму има дела која доносе буржоаске идеје са Запада, декаденцију, итд. Наравно, то се директно односило на мој филм, и одмах после тога организоване су комисије, састанци, пре свега у ЦК Србије. ... После свих тих разговора, донета је одлука на нивоу произвођача и *Дани* су нестали.

Желимир Жилник (о филму *Рани радови*): У првом моменту цензура је, са неколико мањих интервенција, пустила филм у јавно приказивање. После првих пројекција, филм је релативно добро прихваћен, нарочито код млађе публике, и ужасно оспораван у новинама. У моменту кад је изабран од селекционе комисије да учествује на Берлинском фестивалу – филм је забрањен. Та судска забрана се догодила већ пре три-четири месеца живота филма и била је шокантна и за продуцента и за јавност. ... Та судска забрана је деловала као претња која фактички треба, не само да онемогући тај филм, већ и да буде упозорење за све оне који на тај начин желе да прекораче прокламоване границе.

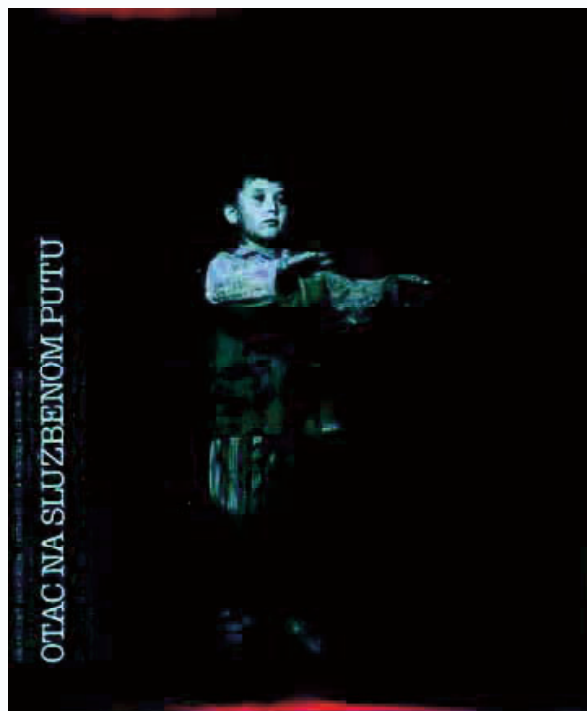
Милан Никодијевић, *Забрањени без забране*, Београд 1995.

1. Које су нове теме у југословенском филму 60-тих година?
2. Шта мислите, у чему је партијски апарат могао да види опасност у овим темама?
3. Како и где су доношене забране?

СЈЕЋАШ ЛИ СЕ ДОЛИ БЕЛ,
редитељ Емир Кустурица 1981. године
– Златни лав на Међународном филмском фестивалу у Венецији 1981. године
– Златна арена за сценарио Абдулаху Сидрану на фестивалу у Пули 1981. године

ОТАЦ НА СЛУЖБЕНОМ ПУТУ,
редитељ Емир Кустурица, 1985. године
– Златна палма на Фестивалу у Кану 1985. године
– Номинован за награду ОСКАР 1985. године
– Златна арена на Фестивалу у Пули за најбољи филм, За најбољу режију Емиру Кустурици, за најбољу женску улогу Мирјани Карановић и Предрагу Манојловићу за најбољу мушку улогу 1985. године

Отац на службеном путу био је један од три играна филма које је Кустурица снимио тијekom осамдесетих. Његов први филм, *Сјећаш ли се Dolly Bell?*, представља богат и детаљан портрет сазријевања једнога младића из муслиманске обитељи у сарајевским предграђима. Овај филм живо описује силе модернизације и утјецаје западне културе који се сударају с традиционалним културним нормама и вриједностима те регије. Филм *Отац на службеном путу* приказује напетости и моралне политичке двозначности које су превладавале у Југославији након раскида са Стаљином, и то у облику у којем су оставили траг на животу једне муслиманске обитељи. Вријеме филма обухвата раздобље 1950–1952, односно раздобље у којем је Југославија пребродила најтеже дипломатске, економске и војне пријетње против своје неовисности. ... Прича филма се одвија у раним педесетим годинама, у политичкој историји Југославије познатим под именом 'време информбироа'. Мехо, отац из наслова филма, успешан је чиновник на републичком нивоу. Једна његова неопрезна и успутна изјава пред љубавницом, удружена са њеном љубомором и осветољубивошћу, одводи га у затвор. То ће изазвати серију промена у његовом животу и у животу његове породице. Његов млађи син, шестогодишњи Малик посматра и коментарише све што се догађа око њега, али ће ту бити доста ствари које он неће моћи никада да разуме. Како је сам Кустурица објаснио, "Желио сам снимити филм који би говорио о том раздобљу кроз очи дјечака који проживљава све посљедице чињенице да му је отац у затвору".

Danijel J. Goulding, *Jugoslovensko filmsko iskustvo, 1945-2001*, Zagreb 2004, str. 166.

1. Зашто се 1948. као тема јавља тек 1980-тих у југословенском филму?
2. Шта мислиш, зашто се крупни друштвени и политички догађаји објашњавају кроз визуру детета?

‘БЕКРИЈА СИ!’, ЦИЈЕЛО СЕЛО ВИЧЕ...

живот на селу и у граду у СФРЈ 1945.-1980.

Где се квалитетније живело: на селу или у граду?

ДЕО ЗА НАСТАВНИКЕ

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ РАДИОНИЦЕ

Примењива је у настави везано уз методске јединице Социјалистичка Федеративна Република Југославија (1945–1990), као и уз тематско понављање. Циљ радионице је да на различитим нивоима упоредити квалитет свакодневног живота у селу и граду, као и да истовремено развија парламентаризам, изградњу личних ставова и поштовање туђег мишљења.

ИСХОД

- створити слику о животу на селу и животу у граду у СФР Југославији
- уочити промене на селу и у граду и њихов међусобни утицај
- вежбати критичку анализу историјских извора, уочавање битног у тексту, каузалности и доношење самосталних закључака
- развијати интересовање за историју одређеног раздобља и стицати склоност ка тимском раду и развијању парламентарности

ТОК РАДА

1. корак

У уводном делу водитељ ће објаснити ток радионице (тимски рад, дебата и закључак). Затим ће учеснике поделити у 6 група и одредити им задатке.

1 група:
ПОРОДИЦА И СТАНОВАЊЕ
НА СЕЛУ И У ГРАДУ

2 група:
ХИГИЈЕНСКО-
ЗДРАВСТВЕНИ УСЛОВИ

3 група:
ВЕНЧАЊА НА СЕЛУ И У
ГРАДУ

4 група:
ПРОМЕНЕ ИМИГРАЦИЈЕ
СЕЛО-ГРАД

5 група:
МЕНТАЛИТЕТИ СЛОБОДЕ

6 група:
ЗАБАВА

Свака група ће добити 15 минута времена за анализу извора, одговарање на постављена питања, допуњавање евентуалних таблица и дискусију унутар група. Група 5. (Менталитети и слободе) може да одслуша и тонски запис анализираних песама.

2. корак

Представници група ће у 2–3 минуте изложити закључке и упознати остале групе са материјалом који су анализирали (укупно 15-ак минута).

3. корак

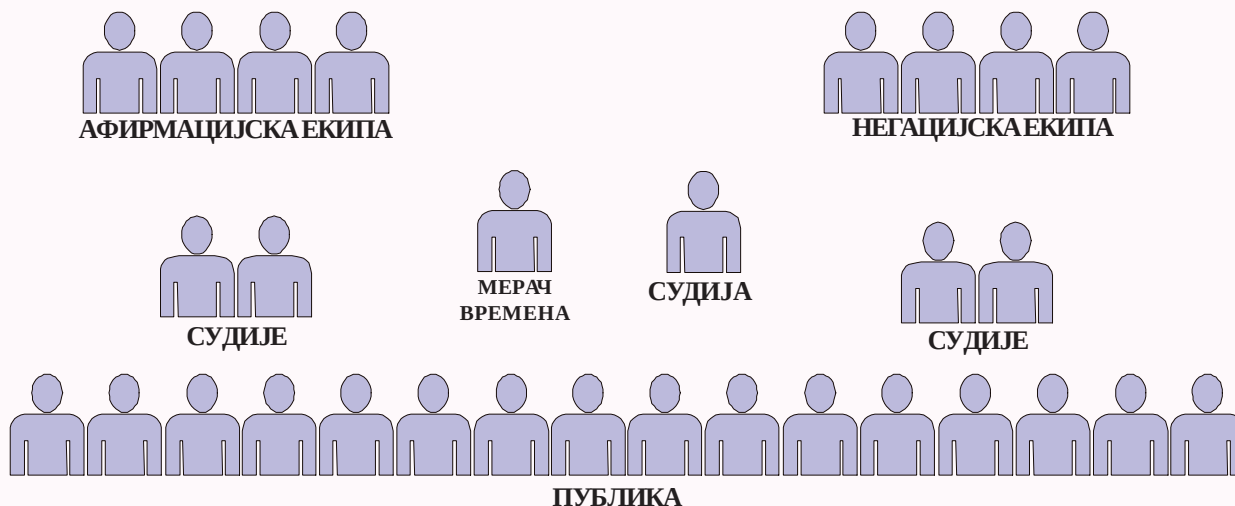
Учеснике ћемо поделити у две групе (4 члана) и развити дебату на тему: **Живот у граду био је квалитетнији од живота на селу.** Афирмацијска група ће аргументовано морати да брани ову тезу, а негацијска група ће морати да је побија. Чланове група треба одредити према афинитетима после првог дела радионице. Одредити мерача времена и 5 судија. Остале ћемо распоредити као публику.

Објаснити правила дебате:

1. Говори учесника трају 4 мин.
2. Предвиђена је могућност међусобних испитивања супротстављених страна (до 1 мин.)
3. Може се допустити укључивање неколицине говорника из публике.
4. Не допушта се прекорачење времена (звучни сигнал мерача).

Како се не би говорило у исти глас, користићемо предмет који ће глумити микрофон, мерач времена ће имати штоперицу и звоно/трубу којом ће означавати прекорачење времена.

Укупно време за трајање дебате: 30 минута.

4. корак

На крају, судије треба да одлуче ко је уверљивије заступао своју страну, за или против. Пресуду ће донети независно, на малим папирићима. Сваки судија ће образложити своју пресуду.

ДЕО ЗА УЧЕНИКЕ

Контекстуализација

Одмах по ослобођењу, власт је у Југославији имала два циља: обнову разорене земље и сређивање економских прилика. После обнове, уследила је етапа индустријализације и електрификације. Велика средства била су уложена у тешку индустрију, енергетику, рударство и војну опрему, а запостављен је развој лаке индустрије и инфраструктуре. Већина становништва живела је у приличном сиромаштву, на што је утицала и економска блокада с истока, која је онемогућила изградњу планираних индустријских постројења као и недостатак девиза за набавку опреме са запада. У раздобљу од 1955–1961. Партија је пропагирала југословенско привредно чудо и најављивала достизање високоразвијених земаља. Држава је имала надзор над инвестицијама, које су у одређеној мери пристизале до мањих градова, према државном плану. Без западне помоћи почетком шездесетих, привреда је почело да стагнира: индустријализација је застала, пољопривреда је назадовала, сеоско становништво се смањивало. Партијски врх је уочио да је уместо повећања производње и укључења у међународно тржиште, Југославија остајала у затвореној привредној политици. Због тога је одлучио да спроведе привредну реформу (1965.) која је имала одраза и на друштвени живот. Промене су биле уочљиве и на селу и у граду.

Слика 1: Сеоска кухиња, Херцеговина 1970-е

Слика 3. Град Дубровник, 1966

Слика 2. Село у Србији 1960-е

Слика 4. Град Светозарево, 1960.

1. Анализирајте ове фотографије.
2. Које су породице бројније? Хоће ли то утицати на квалитет живота и стандард?
3. Упоредите одећу и намештај.
4. Покушајте да изведете закључак о квалитету живота на селу и у граду.

	Број чланова породице	Намештај	Одећа	Квалитета живота/стандард
СЕЛО				
ГРАД				

САНИТАРНЕ ПРИЛИКЕ У БЕОГРАДУ 1945. ГОДИНЕ

„Навршило се већ девет месеци како је Београд ослобођен, а београдске улице, булевари, тргови и пијаце прекривени су још увек мањим или већим гомилама смећа и разноврсним отпаcima дневног живота. Вањски изглед града је такав да мора код сваког добронамерног човека да изазове руменило стида и живо негодовање... Његошева улица је готово у целој својој дужини, а особито уз гимназију и Цветни трг, густо прекривена најразноврснијим отпаcima као сламом, сеном, коњском нечисти, папиром, перјем, корама од лубенице итд., уз огроман број муха... Стање санитарних прилика у Београду, а и у многим другим градовима у нашој земљи је такво да је управо крајње време и нужда да се и код нас створи нарочита организација звана санитарна инспекција, као што постоји у другим земљама, а нарочито у СССР - у”.

САНИТАРНО-КОМУНАЛНЕ ПРИЛИКЕ У ЗЕНИЦИ 1950.

“У вези са санитарно-комуналним приликама, важно је подвући јако изражене анти-санитарне прилике које се уочавају на самим градским улицама. То се види из податка да се 2/3 улица уопште не чисти, а на улицама је нађено 3500 комада балега, 7492 кг ђубрета и отпадака, 190 испљувака и 10 људских фекалија. Слој прашине ситне и растресите који покрива зеничке улице, просечно износи 2,4 мм дебљине, а густина прашине у ваздуху је веома велика.”

**СОЛИДАРНОШЋУ ДО ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА ЗЕМЉОРАДНИКА
(30. X 1974. године)**

„Често смо констатовали да стање здравствене заштите пољопривредника знатно заостаје за здравственим стањем и заштитом радника, да је око 50% пољопривредног становништва старије од 50 год. да пољопривреди недостају пре свега средња, радна и производно високо способна генерација, која се готово у целини запослила у индустрији или отишла на рад у иностранство. Раслојавање села и „бежање од плуга” је све израженије упркос „зеленом плану” и повољностима које су стигле у последњи час. Доходак који се стиче изван пољопривреде знатно је лакши. Нерешено здравствено осигурање пољопривредника има пресудну улогу у преоријентисању земљорадника на друге професије. Плаћање прегледа, лекова, лабораторијских и рентген услуга, болничког лечења и др. представља велики издатак, нарочито за многочлано домаћинство са ниским дохотком... Сталним радним односом у другим делатностима или запошљавањем у иностранству та бољка се аутоматски отклања...Због сталног повећања цена здравствених услуга, који брже расту од дохотка пољопривредних произвођача, положај пољопривредног домаћинства, кад оболи члан (старији од 15 и млађи од 65 година) се из године у годину повећава. Ако се упореде цене здравствених услуга из октобра 1973. године са ценама које важе у октобру 1974. године види се да су се оне просечно повећале за око 50%).”

1. Упоредите ове изворе.
2. Какве су комунално-здравствене прилике у граду, а какве на селу?
3. Поведите дискусију о томе где се здравије живи: у селу или граду?
4. Аргументујте своје ставове.

ИЗЈАВА О ВЕНЧАЊУ НА СЕЛУ (Купинец, 31. XII 1964–2. I 1965):

„Свадба је била у матичном уреду у Купинцу. Назочно је било 150 људи. Долазили су из Загреба влаком (осим стрица који је дошао таксијем), а из Купинца пјешице или коњима и колима. Имали смо живу глазбу: виолину, двије бугарије и хармонику. Свадба се одвијала у мојој родној кући. Били смо нормално обучени, нитко није био у ношњи, осим машкара које традиционално долазе у сватове. Чак ни ја нисам имала вјенчаницу, него хаљину од броката. Славље је трајало готово три дана: од 31. просинца, па до јутра 2. сјечња. Свадба је била јако весела, све с домаћом храном.”

*Изјава Ане Филипашић, р. 1942,
службенице ПТТ у пензији*

Село Ботово близу Копривнице, свадба шездесетих

Грађански брак, Загреб 1967.

ИЗЈАВА О ГРАЂАНСКОМ ВЕНЧАЊУ (1966)

„Ми нисмо били типична градска свадба. Ишли смо на свадбу аутобусом с кумовима и родбином на опшину Медвешчак. Нисмо ишли у аутима колонама, с трубљењем онда так није ни био обичај. Лијепо смо сви сјели у дворану за свадбе. Ја сам имала свјетло-сиви костим (нисам имала вјенчаницу до пода), а супруг одијело које смо обоје имали на његовој промоцији 1965. Матичарка је прочитала обвезе и дужности супружника, измијенили смо прстене, потписали документе и то је било то. Послије тога смо сјели у аутобус, вратили се натраг у стан његових родитеља гдје је била приређена вечера за родбину, кумове и пријатеље, нас 16. Послије су се они остали дружити, а ми смо покупили ствари и отишли на влак до Сплита спаваћим колима и на Брач на брачно путовање. Слично су се вјенчали шогорица и шогор 1969., али они су се вјенчали на Марковом тргу и отишли у мали ресторан гдје је вечерало њих десетак. Али ја нисам била тамо јер сам била у родилишту.”

Изјава Милице Дукић, р. 1938, учитељице у пензији

1. Упоредите ове изворе.
2. У чему се разликује свадба на селу од свадбе у граду?
3. Размислите како ће изгледати свадба у граду ако су младенци придошлице са села?
4. Може ли свадба бити показатељ квалитета живота? Објасните зашто.

О ПЕРСПЕКТИВИ РАЗВОЈА У ОПШТИНИ ЖУПАЊЕ

„Ако сте помислили да је проблем незапослености израженији у већим, развијеним градовима него у неразвијенијим пољопривредним крајевима – нисте у праву. (...) Проблеми везани уз запошљавање једнако погађају све младе који траже посао, без обзира на њихову школску спрему или мјесто пребивалишта. (...) Значајна улагања у двије фарме музних крава, фарму расплодне јунади и у капацитете за дораду сјеменске соје доносе могућност отварања нових радних мјеста. (...) Велик број младих окреће леђа пољопривреди само због погрешних схваћања о селу, мада пољопривреда у принципу пружа могућност за остварење већег дохотка и бољег стандарда него многе друге привредне гране. А сигурно је да млади не би у толиком броју одлазили у градове када би на селу имали боље увјете за живот и осигурану егзистенцију.

Полет, бр. 254., 1. III 1984, стр. 10.

О ПРОМЕНИ НАЧИНА ЖИВОТА НА СЕЛУ

„Посавина и Туропоље променили су осамдесетих изглед али и начин живота захваљујући технолошком напретку. (...) Још прије 10 или 20 година клопарали су дрвеним колима и клопали дрвеним жлицама из дрвених здјела. (...) Кад је прије које године у село стигао први телевизор, сви смо ишли гледати то чудо. Сад га има свака кућа. (...) Људи продају коње да купе трактор. Тко трактор, тко ауто, нетко трактор и ауто, нетко два аутомобила. Парни и непарни. Један вози жена, други вози муж. (...) Бијели хладњак за замрзавање називају шкрињом. И ту бијелу шкрињу има свака кућа. (...) Сва су села пуна бијелих кућа. Свака друга зидана, свака друга дрвена, а готово свака изнутра је бијела. (...) Још прије пола године та су села била стотине љета иза градова. А надамак Карловца и Загреба. Само пола дана дрндања запрежним колима, сад су пола сата вожње до Карловца, ни толико до Загреба. Док се Југославија електрифицирала и асфалтирала, они су шкиљили уз петролејку и гацали по блату. Кад су се други телевизирали, они су се електрифицирали и асфалтирали и потом побијелили од кућанских апарата. Сад се бијели свијет компјутеризира, а ни Покупље није далеко од тога.”

„Ахил стигао корњачу”, Свијет, бр. 7, 1980. стр. 32.

1. Упоредите ове изворе.
2. Какве се промене дешавају на селу осамдесетих година?
3. Што можете закључити о миграцијама село-град и о перспективи развоја села?

БЕКРИЈА СИ
ЦИЈЕЛО СЕЛО ВИЧЕ

„Им’о кућу, немам је,
Им’о земљу, прод’о је.
Сво имање прокоцк’о
Па шта? – Био ми ћеиф...
Зар је тако нешто гријех?
Им’о драгу, немам је,
Имам зато друге све.
Све сам паре прокоцк’о
Па шта? – Био ми ћеиф...
Зар је тако нешто гријех?
Бекрија сам, бекрија сам први,
Бекрија сам, то ми је у крви.
Бекрија сам, људи!
‘Бекрија си!’ – цијело село виче.
‘Е па јесам, шта се кога тиче!’”

*Бијело дугме, ЛП Шта би дао
да си на мом мјесту, 1976.*

**1. Шта на основу ове
песме можете закључи-
ти о менталитету
села?**

**2. Може ли појединац на
селу да води живот ка-
кав жели?**

НЕПРИЛАГОЂЕН (ФИЛМ)

Данас сам бацио радио кроз просор,
Разбило се у тисућу комада,
На програму ништа за мене,
Само рекламе и дилеме.

Радио, ово је твој крај,
Радио, бај, бај, бај...
Радио, ја сам остао исти,
Ја сам неприлагођен!

Изашао сам,
Људи су се окретали за мном,
Сви су упирали прстом у мене,
Ја сам неприлагођен!

Дјевојке су далеке,
Дјевојке су меке,
Дјевојке су далеко од мене,
Ја сам неприлагођен!

Филм, ЛП Live у Кулушићу, 1980.

БИТЛЕС

„Фризуре кројиле су свет,
и на жалост данас опет.
Много година од сад,
преко поља ишао сам тад.
Сећам се, био је мај,
на пољуврли Штајерци.
Кромпир су окопавали.

Гле’те га, како дугу косу има
Је л’то дечко или цура?
Гле’те га, Битлса!

Чуј ти, Битлс мусави,
немаш у глави памети,
Христос чупави!

Дугу косу скини,
мисно одело обуци!
Па мајицу лепшу, другу,
И јуриш на цугу!

Недуго потом, ошишао сам се,
купио одело, одлазио на посао.
Гле’те га, лика зализаног!
Је л’то дечко или цура?
Гле’те га, шминкера!

Чуј ти, с ципелама шпицастих,
немаш у глави памети,
шминкер блесави!

Одбаци те парфеме,
и пусти косу праву!
Немој мед лизати,
Па ћеш мушко постати.”

*Лачни Франз, ЛП Икебана,
1979.*

**1. Како село дожив-
љава новитете из гра-
да?**

**2. Да ли су промене у
граду и селу истовре-
мене?**

ЉУДИ ИЗ ГРАДОВА
(ЕКВ)

„Приђи ближе и погледај добро
куда воде ови трагови
тамо светла горе у ноћи
та су светла наши градови

Свако светло је један стан
у стану кревет, сто, столице
плаво светло преко плавих лица
и плави глас из плаве кутије

Људи из градова
људи из градова

Да ли можеш препознати лица
лица људи из градова
да ли можеш препознати говор
говор људи из градова
Ми смо снажни, ми смо јаки
људи из градова.
Ми смо снажни,
ми смо јаки.

Први дан смо седели
и први дан је прош’о крај нас
други дан смо седели и чекали
и други дан је прош’о крај нас
трећи дан већ смо пружали руке
и трећи дан је прош’о крај нас
пети дан смо седели и чекали
и плакали и седели
и чекали и плакали...”

*Екатарина Велика, ЛП Љубав,
1987.*

**1. Како аутор песме
описује људе из гра-
дова?**

**2. Што на темељу
извора можемо саз-
нати о њиховом дру-
штвеном животу?**

**3. Постоји ли у граду
отуђеност?**

**1. Упоредите текстове свих песама и продис-кутујте
унутар групе: о односу средине према појединцу,
о слободи појединца у граду и на селу, о степену
отуђења и друго.**

**2. Уочавате ли више разлика или сличности на
релацији село-град?**

ПРИМЕР ЗАБАВЕ У СТОЦУ

„Ове зиме је монотон живот у Стоцу, јер омладина нема такорећи никаквог забавног живота. Одред извиђача „Данило Солдатић” из Стоца, који је окупио приличан број омладине, донио је одлуку да се организују интерне игранке и то уз грамофон. Једне вечери у просторије је ушао милиционар (...) који је добио наређење да затвори просторије, јер игранка није најављена и одобрена. Када омладинци нису хтјели да напусте просторије, тада је милиционар затражио личну карту од М. Т. Милиционар је вратио легитимацију нагласивши му да ће бити кажњен. (...) Ако не смијемо одржавати интерне игранке, онда гдје да проводимо вријеме?”

Преостаје нам једино да идемо у биртије, што је изгледа нам – дозвољено.”

Слобода, Мостар 1962.

1. Ко је организовао забаву у Стоцу и како?
2. Зашто је плес прекинут?
3. Која је алтернативна могућност забаве?

ПРИМЕР ЗАБАВЕ У МАЊЕМ ГРАДУ (ИВАНИЋ-ГРАД, 1980)

„У љетним мјесецима омладина се окупља на јавним мјестима: тргу, парку испред поште, по педесетак омладинаца скоро до поноћи. А зими смо у бифеима којих има превише. Стоји се поред шанка и пије, слуша џубокс. Добили смо двије влажне просторије у старој опћинској згради, величине три са два метра. Сад је тамо архива. Друштвено-политичке организације мало воде бригу, позивају нас на разговоре, али не пружају ништа конкретно. Но чека нас мало ведрија будућност. У изгледу је градња омладинског спортског дома. (...) И у сеоској средини најфреквентнија је ријеч биртије. Празне флаше пиве само се слажу у углове. У Посавским Брегима био је раније млади поп с много слуха за проблеме омладине. Допустио је младићима да играју ногомет на црквеном земљишту, купио је и лопту. Мањи дио омладине је нашао своје садржаје у Народној техници, други опет у пјевачком збору... Онај већи дио чини шутљиву већину. Шути и испијају своје гемиште. И тако. Мир влада све док се не догоди неки испад, све док се не разбије стакло у просторији за плес, док се нетко не побљује и потуче, па се започне са састанчењем и тражењем кривца. А кривца не треба тражити, зар не?”

Иванић-Град; Од шанка до шанка, Полет бр. 117, 16. I 1980, стр. 14

1. Шта предузимају друштвено-политичке организације у прилог квалитетније забаве младих на селу? Ко још нуди решења и каква?
2. Продискутујте о томе ко би могао да буде стварни кривац за повремене изгреде.

ПРИМЕР ЗАБАВЕ У ГРАДУ (ЗАГРЕБ, 1978/79.)

„Од почетка прошле сезоне (1978/79) у загребачком Студентском центру је диско-клуб сваког петка резервиран за програм који окупља младе људе. Тако је почела радити ‘3. линија’. (...) Програм који је у почетку зацртан остао је исти до данас, а то значи: 1. презентација југославенског рока и цеза, 2. пружање могућности неафирмираним бендовима да свирају и гњаве посјетиоце; 3. презентација загребачких шансоњера; 4. ту и тамо дофурати неког изван Југе; 5. одржавати џем-сешне; 6. потпомагати бендове којима је то потребно уступањем простора за вјежбање. Програм петком траје од 20 до 01, а одвија се истовремено у двије просторије. У другој просторији гледају се филмови. (...) Ове године (...) бит ће више мјеста за драмске аматерске секције које су већ почеле радити у оквиру студентских домова, појављиват ће се чешће и поезија, шансона, телевизија, а планирају се и неке ликовне акције. Поучени добрим искуством и посљедњи слободни дан диско-клуба (понедељак) претворит ће се у гласбену слушаоницу (...).”

Полет, бр. 121, 12. II 1980, стр. 12–13.

1. Шта је «трећа линија»?
2. Какви су планови загребачког Студентског центра?

Камена с рамена

Игранка

Маскенбал

Брачни пар Живковић

1. Анализирајте ове сликовне изворе.
2. Који приказују облике забаве у граду, а који на селу?
3. Које вам фотографије делују спонтано, а које намештене?
4. Који су облици забаве ближи традицији, а који модерном?
5. Која врста забаве вам се чини атрактивнијом? Аргументујте своје мишљење.

„СУМЊИВО ИГРА НОВА ГЕНЕРАЦИЈА”

однос младих и старих у СФР Југославији

Млади-стари: генерацијски и(ли) идеолошки сукоб?

ДЕО ЗА НАСТАВНИКЕ

ЦИЉ На основу анализе извора и дискусије пронаћи одговор на кључно питање: Какав је био однос младих и старих у СФР Југославији и ради ли се о генерацијском или идеолошком сукобу?

ИСХОД

- анализом извора стицати знања о односима између генерација на подручју СФРЈ
- уочити промене које се догађају шездесетих година XX века
- формулисати и бранити своје ставове, уз уважавање других мишљења

ТОК РАДА

1. корак - Водитељ ће поразговарати с присутнима и упитати их сукобљавају ли се они с родитељима. Ако да, око чега? На табли/флип-чарту у облику гроздова могу се скицирати и издвојити главне тачке сукоба. Затим ће питати пристуне сматрају ли да таквих сукоба није било пре четрдесетак година?

2. корак - После тога ученисницима ће презентовати уводни текст. Овај текст је идеалан за контекстуализацију целе радионице.

КОНТЕКСТ-УАЛИЗАЦИЈА

45 минута

„Подјела на стару и младу генерацију, на ‘конзервативне’ и ‘гњевне младе људе’ у бити је умјетна; нитко још није одредио кад човјек напушта табор младих и одлази у старију генерацију.

Ипак, разлике постоје. Млади увијек доносе нешто ново, они нешто желе измијенити. Од начина одијевања и боје косе, до погледа на одређене проблеме и цијелог морала једног времена.

Хисторија је показала да у новом што га млади доносе има увијек довољно позитивног. Хисторија нас, додуше, учи да су млади у својим настојањима увијек били и спутавани. То је донекле разумљиво кад знамо да је ријеч о још неформираним личностима, али с друге стране знамо такођер да су претјерана спутавања довела до правог револта младих и потпуне измјене начина живота и морала једног друштва. (...)

Зачудо, акције ‘војске спаса’ у посљедње вријеме као да су почеле расти. Њихова борба против ‘ексцеса’ младих претворила се у праву кампању. Кампању против црних пуловера и дуге косе, против мини-сукања и електричних гитара. Актери те борбе заборављају при том да су и сами једном носили ‘шими’-ципеле и плесали ‘развратни’ танго и да су се с родитељима препирали због чудних фризура и сукања три прста испод кољена. (...)

Заборављамо, на жалост, да све екстремно ново што млади доносе није ништа друго него реакција на притисак што га обично без разлога врши један дио старог друштва.” (Студио, бр. 121, стр. 4–5, 30. VII – 5. VIII 1966)

3. корак - Затим ће поставити кључно питање: Да ли се у односима младих и старих ради о идеолошком или генерацијском сукобу? Присутни ће се поделити у 6 група. Свака група ће добити изворе на којима ће да ради.

4. корак - Учесници у групама анализирају изворе (10 мин.), дискутују унутар групе, одговарају на питања и припремају презентацију закључака група. Водитељ обилази групе и по потреби усмерава њихов рад.

5. корак - Представници група презентоваће закључке својих група. Сваки ће за то имати до 2–3 минуте времена, можда и који минут више, ако се развије дискусија. Сходно закључцима група, водитељ ће уписивати +/- у таблицу. Ако сукоба има, написаће да ли се ради о идеолошком (И) или генерацијском (Г) сукобу.

6. корак - После тога ће сви активно погледати инсерт из филма „Сјећаш ли се Доли Бел?” Емира Кустурице. Одговориће на питања, а затим ће се развити кратка дискусија и покушати извести закључак да ли се ради о генерацијском или идеолошком сукобу.

Таблица 1. Модел за флип-чарт (уз презентацију рада група)

СУКОБ МЛАДИ-СТАРИ	МОДА 1	МОДА 2	СЕЛО-ГРАД	ЗАБАВА	МУЗИКА
(+/-) (И или Г)					

Године 1967. на улицама градова СФРЈ (па и у школама) појавиле су се мини-сукње. Прочитајте какве су биле реакције.

АНКЕТА О МИНИ СУКЊАМА

Б. Жукина (Загреб, 19. г.): „Сматрам да се таква мода неће одржати јер је непрактична и нападна.”

Ј. Шевељ (Загреб, 16. г.): „Прихватила сам мини сукње с великим одушевљењем, јер су практичне и младеначке. (...) Такву бих сукњу носила кад би се томе противио и мој момак. (...) Ипак, мини је само „луди вал” који ће олуја модних валова избрисати.”

Б. Црнковић (Ријека, 17. г.): „Не свиђају ми се и врло су непрактичне. Не бих је обукла ако се то не би свиђало мом пријатељу. Та ће мода проћи као и свака друга.”

М. Споја (Петриња, 17. г.): „Када сам на телевизији, а послје већ и у нашем граду видјела дјевојке како носе мини сукње, нисам била одушевљена и то ми се баш није свиђало. Ипак, мислим да ће се та мода дуго одржати. Зашто би то било горе од бикинија који се тако дуго носе?«

Плави вјесник, бр. 634, 17. XI 1966, стр. 16.

Мини сукње у Београду, 1967.

МИНИ У КЛУПИ

„Мини-сукње су се појавиле у љето 1967. године. Кад су ученице на јесен дошле у њима у школу, морале су ићи кући на пресвлачење. Дошло је до сукоба мишљења: професори се нису могли сложити с кратким сукњама, а ученице су тврдиле да су им сукње сасвим нормалне. Проф. Томислав Зупчић, равнатељ VII гимназије у Загребу је изјавио: „Сматрамо да је то нови вал који ће као и многи други проћи. Нашим ученицима не забрањујемо да носе мини сукње. (...) Преостаје нам једино нада да неће бити суперкратких минија.” (...) Проф. Маријан Цукор каже: „Одлучили смо да што мање о њему говоримо, јер сматрамо да ћемо га тако прије отклонити него забранама. (...) Мини ће проћи као што су прошли многи модни крикови. Важно је да су ђаци на мјесту и да одговарају својим обвезама.” Друкчије мисле у II гимназији. Ондје је професорица замолила ученицу да оде кући и промијени хаљину. „Било је то заиста претјерано”, рекла је равнатељица, „Сукња је била толико кратка да се ученица није смјела ни сагнути. Сада ученице морају носити куте.” Ученице VII гимназије кажу: Волимо мини и сматрамо да нам се не би смјело бранити да га носимо. Јер није важно колико је сукња дугачка, већ колико пратимо наставу, колико учимо и знамо.”

Плави вјесник, бр. 679, 28. IX 1967, стр. 11.

1. Анализирајте изворе.
2. Какве су биле реакције на мини-сукње (младих, старих, просветних радника)?
3. Погледајте слику.
4. Можете ли да претпоставите како баке коментаришу нову моду?
5. Продискутујте унутар групе о кључном питању.

СМЕМ ЛИ КАО ЧЛАН САВЕЗА КОМУНИСТА ДА ИМАМ ДУГУ КОСУ?

„Мислим да је мој отац на темељу врло распрострањеног мишљења да је дуга коса симбол хулиганства, размишљао како ће ме другови у садашњој организацији СК оцијенити ако се на састанку појавим с неколико центиметара дуљом косом. И мене особно интересира: смије ли омладинац, члан СКЈ, имати дугу „хулиганску” фризуру? (...) И док ме мајка увјерава да одем на састанак с битлс фризуром, отац је присташа тактичнијег наступа: најприје жели да „испита атмосферу”. Мислим да ћу ипак послушати мајку, јер у статуту СКЈ ништа не пише о дугој коси.”

Плави вјесник, бр. 648. стр 3, 23. II 1967.

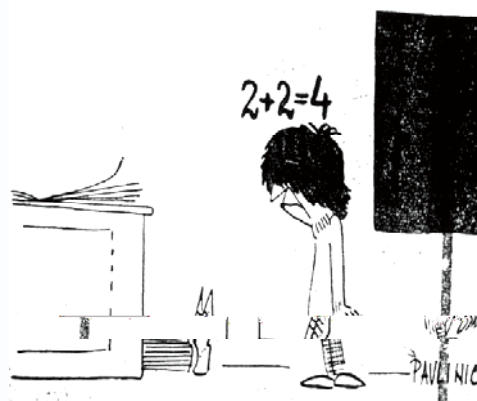

КО СТЕ ВИ ЧУПАВЦИ?

Коментари су били оштри, оцјене једнодушне. Младићи и дјевојке дуге косе с којима смо разговарали отворено су тврдили како сматрају да су све оптужбе које се износе против њих неосноване. Нема разлога да их се третира као лошији дио или чак као „талог” њихове генерације, они чак и не осјећају потребу да се њихове манире приписују генерацији и да се на читав феномен гледа успоређујући га с модама старијих генерација. (...) Жалосно је да просвјетни радници, дакле они којима би већ због тога што одгајају младе хоризонти требали бити широки, немају разумијевања за нешто што је већ постало свакидашње и нормално. (...)

Студио, бр. 132, 15. X – 21. X 1966, стр. 6–7.

ПИСМО ГРУПЕ РОДИТЕЉА

„Не знам какву интенцију има ваш лист посвећен углавном дјечи и омладини, јер по садржају не видим ни трунке одгојног и културног у његовим текстовима. (...) Колико Музичка омладина Загреба улаже напора да одгаја омладину у духу праве музике, толико ви на другој страни сервираате само то жалосно урлање и завијање или аматерско набијање по разним „инструментима”. (...) Ваш је лист по садржају мизеран и то је чињеница. Ваше илустрације приказују само неке чупавце и кретене. Не могу никако разумјети што они с тим дугим и чупавим фризурама желе, а што ви кад их пропагирате. Ово је све скупа једна велика културна срамота коју ће повијест једном забиљежити. (...)”

Писмо групе родитеља, Плави вјесник, бр. 656, 1965.

1. Како новине коментаришу појаву дуге косе?
2. Какав је став родитеља, а какав просветних радника?
3. Сматрате ли оправданом недоумицу „Сме ли члан Савеза Комуниста да има дугу косу или не? Аргументујте своје ставове.

ОДНОС МЛАДИХ И СТАРИХ У ГРАДОВИМА

„Глобус” на основу опширних анкета анализира да ли данашње девојке и младићи имају довољно могућности да живе онако како желе. Узорак је чинило 1400 девојака у узрасту од 17 до 22 године из Сиска, Београда, Карловца, Љубљане, Вараждина и Загреба.

„Разлике настају на релацијама, на примјер, Загреб–Вараждин или Београд–Сисак. Љубљанска радница има много слободнија схваћања о животу неголи вараждинска матурантица. У Сиску су родитељи много строжи неголи у Загребу. У Вараждину дјевојке навечер смију остати изван куће најдуље до десет сати. У Загребу суботом и недјељом многе од њих у десет навечер тек одлазе у кинематографе. Истина је и то да су обитељске прилике (односи мајке и оца) у провинцији много сређеније и сношљивије неголи у великим центрима, али је исто тако тачно да дјевојке из Загреба, Београда и Љубљане мисле да ће своју дјецу одгајати по прилици онако како су њих одгајали њихови родитељи, за разлику од оних из провинције које каже да ће дјеци дати много више слободе.”

„Добар дан, младости!”

Глобус, бр. 90, стр. 8–12, 19. III 1961.

ОТАЦ И СИН - КОВАЧИ ПЛУГОВА

„Поморавско село Трешњевица познато је у околини Параћина и Ћуприје као насеље које има највећи број занатлија и занатских радионица. Трешњевачки колари, ковачи, столари, лимари, зидари, молери, снајдери имају бројне муштерије по многим селима и градовима, јер уживају углед вредних и добрих мајстора. Занат се овде преноси са оца на сина. То је традиција. Синови занатлија ретко настављају школовање. Они воле своје село, свој дом, свој посао.”

(25. VIII. 1971.)

СТРОГИ ОТАЦ, НЕСТАШНО ДЕТЕ

„У току седамдесетих година биле су честе несугласице између омладинске организације у Мјесним заједницама (МЗ) и осталих друштвено-политичких структура мјеста. У тијелима као што су Скупштина или Савјет МЗ-а углавном су сједили нешто старији људи, који често нису имали превише слуха за неке потребе младих. (...) Такви сукоби често и нису имали прави разлог, него се иза свега понајчешће крило тек неколико усијаних глава. С једне стране омладинци, који су углавном на погрешан начин захтијевали правду, а с друге стране 2 или 3 човјека из МЗ-а, који нису могли трпјети да тамо неки балавци изводе нешто без њихове контроле. (...) Према омладини се односе као строги отац према несташном дјетету: пусти га да се игра, али га казни чим негдје погријеша.”

Полет, бр. 256, 15. III. 1984. стр. 17.

1. Анализирајте ове изворе.
2. Какви су генерацијски односи у селу, а какви у граду?
3. Има ли сукоба?
4. Где млади имају више слободе?
5. Продискутујте унутар групе о кључном питању.

ЗАБАВА У ОСИЈЕКУ ПЕДЕСЕТИХ

„Плесни оркестар „Бонзо” у то је вријеме (почетком педесетих оп. а.) свирао у популарном ЦОД-у, Централном омладинском дому, на углу Анте Старчевића и Капуцинске улице.... ЦОД је био својеврстан Олимп осјечке забаве и најпривлачнија градска оаза у којој су се млади окупљали, дружили, плесали и забављали се. Сваки је наступ оркестра „Бонзо” почео познатом пјесмом „Црна пантера”, а најчешће изведене складбе биле су “Night in Casablanca”, “Hello Dolly”, “Stardust”, “Begin the Beguine”, “Manhattan”, “Tea for two”, “Besame mucho”, “Caravan” и друге. Треба рећи да су све те пјесме тада биле на попису забрањених америчких шлагера, који је објављен у загребачком “Вјеснику”. Но, Брацо Бем није се узбуђивао, а на свој духовити начин театрализирао је и случај кад је због плеса буги-вуги, једном приликом равно с позорнице ЦОД-а одведен у станицу милиције, гдје је морао сам пјевати и плесати тај плес, како би неки назочни дужносници процијенили погубност те глазбе за младеж.”

Бранко Михаљевић, *Трагови осјечке забавне глазбе*, Осијек, 2002, 59–61.

МОНОЛОГ ЈЕДНОГ ТИНЕЛЦЕРА

„Зовем се Долорес. Осамнаест ми је година и ускоро ћу матурирати у београдској гимназији „Моша Пијаде”. Уписаћу режију ако ме приме. Не бих желела да ово што говорим умањи моје шансе за упис на студиј. (...) Говори се да смо безвољни. То је донекле тачно. Заправо, слабо смо организовани. Безвољност долази отуда што се ни једна акција не приведе крају, што се ништа започето не доврши иако „потенцијала” има. Гомиле младих стоје по угловима, у недостатку паметнијег посла већ по инерцији ударају у гитару, или се једноставно окупљају да им прође време. Савез омладине те исте девојке и младиће не може окупити, иако они имају времена напретек. Савез омладине за њих је напросто неактуалан. Та организација данас не решава битне преокупације својих чланова. Да се изразим банално: ако је младићу потребно да изведе своју девојку у кино, а нема новаца, СО му ту не може помоћи. Хоћу рећи, не постоји некаква чврста органска повезаност између организације и њених чланова и мислим да би ту требало много мењати.”

Студио, бр. 164. 27. V–2. VI 1967, стр. 28–29.

У ЈОВЦУ ОТВОРЕН ДИСКО-КЛУБ

„После Крусара, Добричева и Мијатовца, Јовац је четврто насеље у ћупријској општини које је добило свој диско-клуб. Омладинска организација у овом селу искористила је разгласну станицу Месне заједнице и једну просторију у Дому културе коју је преуредила за своје потребе. У њој се уз музику са плоча три пута недељно одржавају игранке.

Тако је диско-клуб претворен у место окупљања младића и девојака. Сада је све мање младих у кафанама, а знатно је опао и број омладинаца који суботом и недељом одлазе у оближње градове, тражећи забаву коју раније нису имали у свом селу.”

Нови пут, Светозарево,

10. II 1971.

1. Да ли се држава укључује у забаву младих и на који начин?
2. Упореди забаву младих 50-их, 60-их и краја 70-их. Какве промене уочаваш?
3. Да ли се мења однос младих и старих у овом раздобљу?
4. Продискутујте унутар групе о кључном питању.

ПЕНЗИОНЕРИ

„Пензионери у мојој улици,
Устају рано, на сунцу сједе.
Играју карте, листају новине.
О прошлости говоре,
Спомињу мировине.

Брине их ногомет,
Друштвена рекреација,
Сумњиво игра
Нова генерација.

Пензионери у мојој улици
Спомињу људе које нисам знао.
Кад нас вријеме и људи прегазе
Јата уморних душа
Полијећу и одлазе.”

(Драго Млинарец, 1978)

1. Какав је ауторов став према старијој генерацији?

СРЕТНО ДИЈЕТЕ

“Ја сам одрастао уз ратне филмове у боји
Уз честе тучњаве у школи
Уз народне пјесме пуне боли.
Ја сам стварно сретно дијете...
Ја сам одрастао уз предивне војне параде,
уз студентске демонстрације
(изгубио сам слику из легитимације-ууу!).
Ја сам стварно сретно дијете.
Ја сам стварно сретно дијете...”

Прљаво казалиште – ЛП

“Прљаво казалиште”, 1979.

1. Шта из ових текстова можемо закључити о односима младе и старије генерације?
2. Постоји ли сукоб генерација и каквог је карактера?

ЧЛАН
ПОРОДИЦЕ

ОТАЦ

МАЈКА

ДИНО
средњи син

МИХО
најмлађи син

ЦИЉ / СИСТЕМ
ВРЕДНОСТИ

ПОЛИТИКА И СПОРТ

Како је Југославија користила спорт у промоцији политичке идеологије?

ДЕО ЗА НАСТАВНИКЕ

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ РАДИОНИЦЕ

Спорт и политика могу бити повезани. Социјалистичке државе су користиле груписање људи у спортским друштвима и на спортским догађајима у промоцији своје идеологије. Југославија се у периоду од 1945. до 1990. није разликовала у кориштењу спорта у политичке сврхе од других социјалистичке држава тога времена. Масовни спортски догађаји су организовани у Југославији, југословенски политички симболи су били присутни у спорту у Југославији, а Југославија је користила спорт у промоцији своје међународне политичке позиције.

ИСХОД

- Развијање вештина самосталног расуђивања код ученика
- Развијање критичког мишљења ученика у раду с изворима

ЦИЉ

Кориштењем понуђених извора ученици треба да пронађу везу између спорта и политике у Југославији

ТОК ЧАСА

Користећи понуђене изворе ученици треба да покушају да одговоре на кључно питање радионице и пронађу везу између спорта и политике у Југославији. Наставник дели ученике у три групе. У првом делу школског часа све три групе имају заједнички задатак – рад на понуђеним изворима. Други део часа је посвећен презентовању одговора на питања постављена уз изворе. Свака од три групе у последњем делу часа одговара на по једно кључно питање везано за однос политике и спорта у Југославији, а питања су састављена тако да се задовољи модел критичког мишљења ученика у настави.

45 минута

- **1. корак:** Све три групе имају задатак да одговоре на питања постављена уз приложене изворе – 20 минута
- **2. корак:** Представници сваке групе презентују одговоре на постављена питања – 10 минута
- **3. корак:** Групе одговарају на кључна питања везана за групу извора коју су користиле у претходном делу часа и њихови представници презентују одговоре: – 15 минута

ДЕО ЗА УЧЕНИКЕ

контекстуализација:

Спорт и политика могу бити повезани. Комунистичке државе су користиле груписање људи у спортским друштвима и на спортским догађајима у промоцији своје идеологије. Југославија се у периоду од 1945. до 1990. није разликовала у кориштењу спорта у политичке сврхе од других социјалистичких држава тога времена. Масовни спортски догађаји су организовани у Југославији, југословенски политички симболи су били присутни у спорту у Југославији, а Југославија је користила спорт у промоцији своје међународне политичке позиције.

ЗАВРШЕН АУТОМОБИЛСКИ РЕЛИ „ЗВЈЕЗДАСТА ВОЖЊА БРАТСТВО-ЈЕДИНСТВО”

Треба развијати и његовати масовни спорт - истиче се у поруци Александра Ранковића*, који је изабран за почасног члана Ауто-мото савеза Југославије

Тјентиште, 23. маја

...Минутом ћутања одата је пошта погинулим борцима у легендарној бици на Сутјесци. Потом је изасланик покровитеља „Звјездасте вожње” подпредсједника Републике Александра Ранковића Мато Хорватић прочитао поруку друга Ранковића учесницима ове спортско-туристичке приредбе. Оваква и друга слична такмичења – каже се између осталог у поруци – доприносе успјешном и свестраном развоју масовног спорта. Чини ми се да није сувишно да се и овога пута посебно нагласи да се у нашем социјалистичком друштву, зависно од услова и интересовања омладине и грађана, у првом реду треба његовати и развијати масовни спорт у разноврсним његовим облицима и дисциплинама. Физичка култура и спорт треба да служе радном човјеку, здравственом, физичком и моралном васпитању наших радних људи, нарочито омладине, и да као дио општег благостања служе развијања стваралачких снага, бољем упознавању социјалистичке домовине и богатог историјског и културног наслеђа наших народа...”

* Александар Ранковић био је уз Ј. Б. Тита један од најуглашенијих југословенских политичара.

Р. Ц., *Ослобођење*, 24. мај 1965, стр. 8.

1. Како се може повезати место одржавања овог спортског догађаја са југословенском државном политиком?
2. У ком контексту је Александар Ранковић спомињао значај масовног спорта у социјалистичкој Југославији?

БИЛЕ СУ И БИЋЕ ИГРЕ

Прве спортске игре студентске омладине Југославије протекле су у атмосфери пријатељства, братства и јединства, заједништва... Наредне игре одржаће се у Кумровцу 1977. године

Рекли су...

Професор др Здравко Бесаровић, ректор Сарајевског универзитета:

„Са посебним задовољством сам доживио прве спортске игре студентске омладине Југославије на Тјентишту у Долини хероја у вријеме прославе 83. рођендана друга Тита, 30. годишњице побједе над фашизмом. Желим да ова спортска манифестација постане традиционална, гдје ће се стицати, на разним историјским мјестима наше земље, нова пријатељства, ковати братство и јединство, учвршћивати заједништво студентске омладине Југославије.”

В. Спаховић, *Ослобођење*, 26. мај 1975, стр. 14.

1. Шта повезује Тјентиште и Кумровец као места одржавања спортских игара омладине Југославије?
2. Зашто је ректор сарајевског универзитета повезао спортске игре, рођендан југословенског председника и годишњицу победе над фашизмом?

СПОРТ И НЕШТО ВИШЕ

И фудбалери, као и остали спортисти, увијек су међу првима честитали рођендан другу Титу. Још од 25. маја 1945. године, десетак дана послје ослобођења земље фудбалери Црвене звезде и Металца, данашњег ОФК Београда, су у оквиру прославе рођендана маршала Тита одиграли фудбалски сусрет... Остаће као трајна успомена да је то пријатељско надметање, зачетак дуге, пријатне, лијепе традиције: да спортисти честитају рођендан вољеном Титу. А Тито је, успркос државничким дужностима, увијек налазио времена да спортисте прими, поразговара, нашали се са њима, посавјетује, упути мисионарску поруку.

- Без обзира из које сте републике, ви сте представници спорта цијеле Југославије. Вани ћете ви, углавном, ићи и даље као државне репрезентације. Ићи ће и клубови из појединих република. Али, и у том случају, било да се ради о спортистима из републике Хрватске, Србије, Црне Горе, или неке друге републике никад не заборавите да сте ви из Југославије. Ви морате бити важан фактор који ће доприносити јединству наше земље."

Зоран Куртовић, *Ослобођење*, 25. мај 1975, стр. 17.

1. Зашто су спортске утакмице биле организоване у част рођендана председника Југославије?
2. Шта је била порука председника Тита спортистима из разних југословенских република у његовом говору?
3. Зашто је спорт сматран важним делом југословенске државне политике?

ТЕЛЕГРАМ КОШАРКАША КК БОСНЕ ТИТУ 1979 Г.

"ГРЕНОБЛ. -После освајања наслова најбоље екипе у Европи кошаркаши сарајевске Босне упутили су телеграм председнику Републике Јосипу Брозу Титу у коме се каже: »Драги друже Тито! Из Гренобла, гдје је југословенски спорт освојио још једно велико признање и допринио већем порасту угледа наше земље у свету, шаљемо Вам најсрданије поздраве и жеље за добро здравље и дуг живот.« То није био само празник Сарајева него и целе земље и још једна победа свега онога што нам обећава наш самоуправни систем. У Греноблу после меча, дуго је одјекивало: Ми смо Титови, Тито је наш... Браво момци, очували сте углед земље и за то вам данас сви кажу: Велико вам хвала."

Спорт, XXXIV, 8188, Београд, 7. април 1979.

1. Какви су могли бити разлози јављања кошаркаша КК Босне Титу 1979. године?
2. Како спортски новинар повезује спорт и политику кроз успех КК Босне?

ФУДБАЛСКИ КУП ЈУГОСЛАВИЈЕ

ПОБЕДНИЦИ:

1947. Партизан, Београд
 1948. Црвена звезда, Београд
 1949. Црвена звезда, Београд
 1950. Црвена звезда, Београд
 1951. Динамо, Загреб
 1952. Партизан, Београд
 1953. БСК, Београд
 1954. Партизан, Београд
 1955. БСК, Београд
 1956/1957. Партизан, Београд
 1957/1958. Црвена звезда, Београд
 1958/1959. Црвена звезда, Београд
 1959/1960. Динамо, Загреб
 1960/1961. Вардар, Скопје
 1961/1962. ОФК Београд, Београд
 1962/1963. Динамо, Загреб
 1963/1964. Црвена звезда, Београд
 1964/1965. Динамо, Загреб
 1965/1966. ОФК Београд, Београд
 1966/1967. Хајдук, Сплит
 1967/1968. Црвена звезда, Београд
 1968/1969. Динамо, Загреб
 1969/1970. Црвена звезда, Београд
 1970/1971. Црвена звезда, Београд
 1971/1972. Хајдук, Сплит
 1972/1973. Хајдук, Сплит
 1973/1974. Хајдук, Сплит
 1975. Хајдук, Сплит
 1976/1977. Хајдук, Сплит
 1977/1978. Ријека, Ријека
 1978/1979. Ријека, Ријека"

Крешимир Шпелетић, *Тито и Спорт*, Загреб 1979.

1. Како се називи фудбалских клубова могу повезати са политиком владајуће идеологије?
2. Како тумачиш чињеницу да је победник купа добијао пехар маршала Тита?

Како је Југославија манифестовала свој положај у међународној политици кроз спорт?

ЈУГОСЛАВИЈА – СССР 3:1

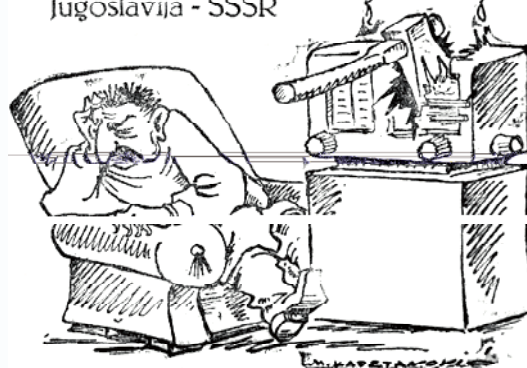

Манифестације у Београду

Београд, 22. јула

Неколико хиљада Београђана вечерас је од свег срца манифестирало своје одушевљење због побједе наше фудбалске репрезентације над екипом СССР... Уз поклике Титу, Партији и нашој репрезентацији манифестанти су дуго наставили с весељем.”

Poslije završetka
prenosa utakmice
Jugoslavija - SSSR

Ослобођење, 23. јул 1952, стр. 1.

1. Присетите се у каквим односима се Југославија налазила са СССР-ом у то време када се одиграла утакмица?
2. Шта мислите због чега су људи на улицама Београда скандирали Титу и партији после утакмице?
3. Ко је особа на карикатури?
4. Како је аутор карикатуре повезао спорт, политику и југословенске међународне односе 1952. године на слици?

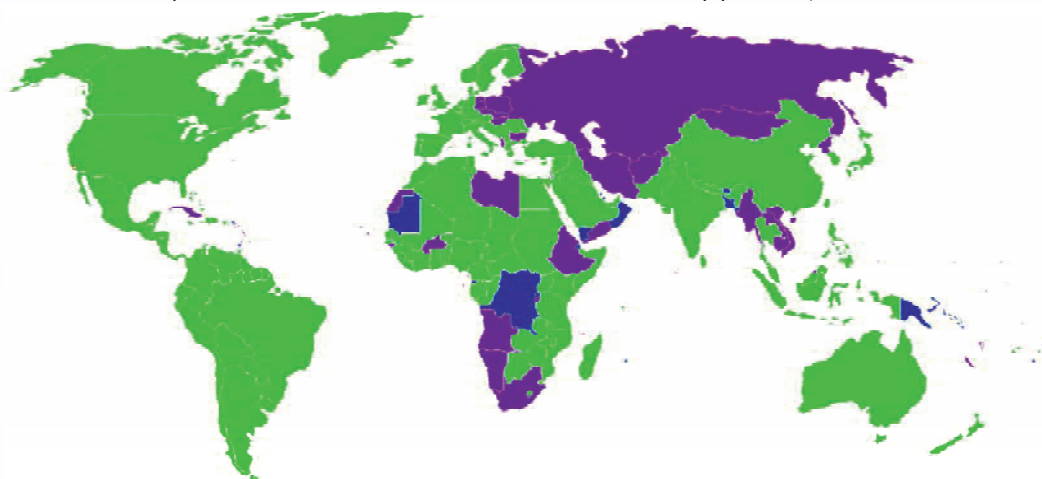
ЛЕТЊЕ ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ 1980. ГОДИНЕ У МОСКВИ

“Бојкот (учешћа на олимпијским играма), који је за разлог имао совјетску инвазију у Афганистану 1979. године, водиле су Сједињене америчке државе, а њих су подржале у протесту још 64 државе свијета... Као облик протеста против СССР-а представници петнаест земаља су марширали на церемонији отварања носећи олимпијску, а не своје државне заставе...”

http://en.wikipedia.org/wiki/1980_Summer_Olympics, мај 2007.

ЗЕМЉЕ УЧЕСНИЦЕ ОЛИМПИЈСКИХ ИГАРА 1980. ГОДИНЕ (означене зеленом бојом)

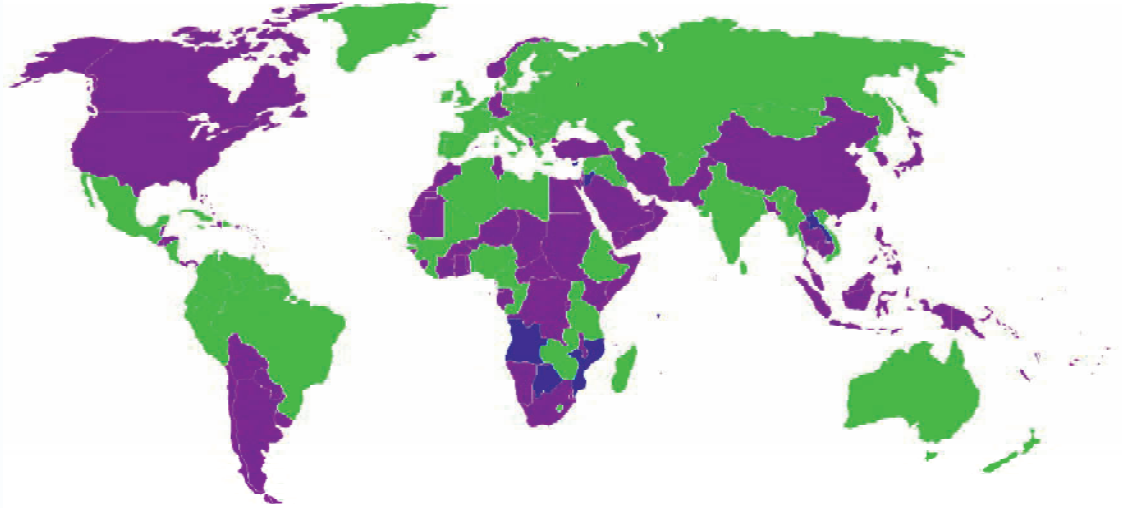
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5c/1980_Olympic_games_countries.PNG, мај 2007.

ЛЕТЊЕ ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ 1984. ГОДИНЕ У ЛОС АНЏЕЛЕСУ

“Четрнаест земаља Источног блока и његових савезника, укључујући СССР, Кубу и Источну Немачку (али не и Румунију) бојкотовале су ове олимпијске игре... СССР је објавио 8. маја 1984. да неће учествовати на Олимпијади. Своју одлуку су објашњавали забринутошћу за сопствену сигурност..., али су у томе неки видели освету за бојкот на Олимпијским играма у Москви.”
http://en.wikipedia.org/wiki/1984_Summer_Olympics, мај 2007.

ЗЕМЉЕ УЧЕСНИЦЕ ОЛИМПИЈСКИХ ИГАРА 1984. ГОДИНЕ (означене зеленом бојом)

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/00/1984_Olympic_games_countries.PNG, мај 2007.

1. Како је међународна политика утицала на одржавање летњих олимпијских игара 1980. и 1984. године?
2. Каква је била политичка позиција Југославије у овим догађајима (према понуђеним картама)?

ИМИЦ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Како могу да се граде различита виђења СФРЈ?

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
РАДИОНИЦЕ

45 минута

ДЕО ЗА НАСТАВНИКЕ

Перцепције чињеница и њихово меморисање су различити од самих чињеница. Посматрачи су ти који изграђују своје перцепције. Они се не сећају чињеница, већ перцепција које су о њима створили. Људи који су живели у Југославији између 1945. и 1990. сећају се те државе сваки на свој начин, онако како су је доживљавали и како је сада доживљавају. Људи који су живели ван Југославије имали су такође своју визију те земље, а стварали су је кроз информације које су добијали, лична искуства, управо као и становници Југославије.

Наставник дели ученике у три групе, где прва група једина добија текстуални извор за обраду, док остале две морају саме да направе извор на тему имица Југославије. Једна од те две групе треба да буде афирмативна у свом виђењу Југославије и треба да направи листу свега позитивног о Југославији. Друга група је негациона и треба да напише све негативно о Југославији и њеном друштву. Задатак је да се презентује шта је све могло да утиче на интервјуисане странце у њиховом виђењу Југославије; на групу која је навела само позитиван имиц и ону која је навела само негативну слику Југославије. Укратко, ученици треба да донесу закључке што је могло да утиче на разна виђења Југославије, она презентована у интервјуима, али и она која су они навели. У томе им са примерима може помоћи и наставник, који треба да закључи радионицу са презентованим одговорима на кључно питање.

ИСХОД

Развијање вештина самосталног расуђивања и критичког мишљења ученика.

ЦИЉ

Упознавати ученике о могућности стварања различитих слика Југославије.

ТОК ЧАСА

1. корак: Давање упутства за рад и подела у три групе – 5 минута**2. корак:**1. група: Читање интервјуа и прављење пописа релевантних чињеница које интервјуисане особе наводе о Југославији;2. група: Писање листе свега позитивног о Југославији, њеној политици, председнику Јосипу Брозџу Титу, развоју југословенске привреде, развоју југословенског друштва у социјалистичком уређењу, спорту, музици, филму, моди, итд;3. група: Писање листе свега негативног о Југославији – 10–15 минута**3. корак:** Свака група пише попис свега што је могло да утиче на њихово виђење Југославије изнесено на наведеним листама које су направили у првој половини школског часа: група са интервјуима шта је могло да утиче на странце у стварању њиховог имица Југославије; афирмациона и негациона група пишу шта је могло да утиче на њих да изграде позитивну или негативну слику Југославије и њеног друштва – 15 минута**4. корак:** - Ученици упоређују слике које су створене на основу виђења Југославије очима странаца и слике коју су они створили.**5. корак:** Излагање представника група листа ствари које су могле да утичу на стварање различитих имица Југославије, што су уједно и одговори на кључно питање – 10–15 минута

ДЕО ЗА УЧЕНИКЕ

Контекстуализација:

Људи који су живели у Југославији до њеног распада имају своја виђења те државе. Она могу бити различита с обзиром на њихова властита искуства, искуства њихових породица и пријатеља, информације које су добијали од државе путем медија, школовањем, преко разних група с којима су били повезани, итд. Неки су наставили да стварају своје мишљење и у току и после распада СФРЈ. Они који су били премлади да се сећају живота у Југославији такође су градили своју слику те земље кроз приче које су о њој чули од људи који су у њој живели, путем информација које су добијали преко интернета, телевизије, у школи или негде друго.

Слично су своју слику Југославије стварали и људи који у њој нису никада живели, али су путем новина, телевизије, информација које су добили током школовања, познанстава с људима који су долазили у њихове земље из Југославије и др. стварали своје виђење те земље.

ЗАДАЦИ:

- Упоредите слике које су створене на основу виђења Југославије у очима странаца и слике коју сте ви створили.
 - Размислите који су све фактори могли утицати на стварање различитих слика о Југославији.
-

ОСОБЕ ИНТЕРВЈУСАНЕ 2006 Г.

Вернер Хубер

пензионер

стар: 66

Спринге, Нидерсахсен, Немачка

Михаил Отченаш

универз. професор

стар: 50

Прешов, Словачка

Марцел Тројан

војник

стар: 31

Прешов, Словачка

Хеико Штајнмајер

физички радник

стар: 47

Спринге, Нидерсахсен, Немачка

Патриција Рајтер

физички радник

стара: 42

Боденвердер, Нидерсахсен, Немачка

- Да ли сте често имали прилику да читате вести о Југославији до 1990. године у новинама, да гледате и слушате вести и документарне програме који су стварали Ваше виђење Југославије?

Вернер (66), Немачка: Док је трајао рат пуно се више могло чути и читати о Југославији него раније. Информације које сам добијао од људи са којима сам радио биле су различите.

Хеико (47), Немачка: Највише вести које сам раније гледао биле су о спорту и туризму. Касније се више говорило о рату.

Патрициа (42), Немачка: Гледала сам неке туристичке брошуре. Друге вести ме у то време нису много интересовале.

Михал (50), Словачка: Да, нарочито 1968. године, када је Југославија стала на страну Чехословачке у њеном процесу еманципације – у политичким, економским и питању кулуре Југославија је у мојој земљи виђена као савезник Чехословачке. Многе паралеле су се правиле између словачког националног устанка и југословенског антифашистичког покрета. Био сам фасциниран чињеницом да су могли сами да се ослободити.

Марцел (31), Словачка: Морале су постојати неке документарне емисије, али морам признати да нисам био превише заинтересован за њих.

- Колико су на Вашу перцепцију Југославије утицале вести из спорта, вести о туризму, југословенској музици и филму, а колико оне које су обавештавале о југословенском друштву и политици?

Вернер (66), Немачка: Подједнако су утицале и једне и друге.

Хеико (47), Немачка: Знао сам нешто о југословенском фудбалу, а о филму и музици ништа.

Патриција (42), Немачка: Политика ме није интересовала, а друге информације о култури нисам имала прилику да видим.

Михал (50), Словачка: Туризам – па, веома пожељна дестинација, али, какогод, веома недоступна. Само мали број оних који су желели могли су да добију допуштење за путовање у Југославију, а да бисте ишли тамо требало је да прођете исту процедуру као да путујете у било коју капиталистичку земљу – требало је да имате визу.

Филмови – па, у већем броју су увезени преко западнемачке продукције – Винету серије снимане на Плитвичким језерима постале су иконе.

Књижевност – словачки класици су били у већем броју случајева инспирисани југословенским регионом. Опис југословенских природних лепота и начин живота припадају благу словачке књижевности.

Спорт – ја сам перципирао центре – Љубљану и уметнично клизање, Сарајево и његове зимске спортове, фудбалске тимове Загреба и Београда, и, да, такмичења која је та држава организовала – на једном смо чак постали европски шампиони (1976, Загреб-Београд).

Вести – пре 1968. и после, такође, у току периода нормализације у Чехословачкој, вести које смо добијали биле су цензурисане... Какогод, вести које смо имали о Југославији биле су често повезане са словачком мањином која је живела у тој земљи. А, чини се да је словачка мањина у Југославији имала најбоље услове за развој – у вишенационалном карактеру Југославије они су нашли своје место.

Марцел (31), Словачка: Ако се добро сећам, Југословени су имали одличне фудбалере. Најпознатији је био Давор Шукер, ипак, нисам сигуран да ли је био познат ван земље пре рата, или тек после. И, ту су, наравно биле Олимпијске игре у Сарајеву. Не сећам се тачно које године су биле, али се сећам белог медведа као маскоте игара. А, од југословенских филмова, сећам се Гојка Митића, као типичног примера индијанског карактера.

- Ако сте знали неке Југословене, који су живели у то време у Немачкој / Словачкој, да ли су Вам причали о Југославији и животу у тој земљи? Какав је био садржај тих разговора и јесте ли од њих добијали неке информације које нисте добијали путем медија?

Вернер (66), Немачка: Познавао сам много људи из Југославије, причали су ми о својој земљи. Обично нисмо пуно причали о политици.

Хеико (47), Немачка: У мојој згради је становао брачни пар из Југославије, били су фини људи, али нисмо пуно контактирали.

Патриција (42), Немачка: Нисам тада имала познаника из Југославије. Последњих година сам упознала неке људе из Босне.

Михал (50), Словачка: Рођака моје мајке се удала за Југославена Анту Гулића, који је саградио кућу под Татрама и остао да живи у Словачкој. Од њега сам научио много о животу у Југославији. Схватио сам да је Југославија кренула својим путем у компликованом развоју Европе, као суверена, независна, али ипак социјална. Према мом виђењу Југославија је била Шведска Јужне Европе. У исто време он је говорио о тешким условима у појединим местима, оним која су била далеко од центара, у планинама, о тешком животу пољопривредника и напорном послу рибара...

Слушао сам и вести које су долазиле из Загреба и Београда. Ипак, било је тешко доћи до југословенске савремене штампе и књига, тако да сам добијао много информација од Анте, који је постао део моје породице.

Марцел (31), Словачка: Не, не сећам се да сам упознао иједног Југословена у то време.

- Да ли сте у том периоду имали увид у информације о политичком развоју Југославије?

Вернер (66), Немачка: Знао сам основне податке.

Хеико (47), Немачка: Врло мало.

Патриција (42), Немачка: Није ми било познато.

Марцел (31), Словачка: Не сећам се. Морали бисте то питање поставити неком старијем.